

Nenna Nieminen
Elina Vanhatalo

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2023

KAHISEVAT KURIIN

Z-sukupolven talousongelmien ennaltaehkäisy

TIIVISTELMÄ

Nenna Nieminen

Elina Vanhatalo

Kahisevat kuriin: Z-sukupolven talousongelmien ennaltaehkäisy

31 sivua, 5 liitettä

Syksy 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytteen tarkoitus oli järjestää informatiivinen opetuskokonaisuus taloudenhallinnasta ja velkaantumisesta. Tavoitteena oli tarjota nuorille tietoa taloudenhallinnasta, jota he voivat käyttää arjen sujuvoittamiseksi. Opetuskokonaisuus sisälsi diaesityksen, jossa oli luennon pohja ja erilaisia taloudenhallintaa helpottavia oppaita sekä lautapelin ”Välttämätön, tarpeellinen, turha.”, jossa nuoret saivat kokeilla talouden pyörittämistä. Oppitunnin luento-osuuden kesto on noin puoli tuntia.

Yhteistyökumppanimme Vantaan seurakunnan tiloissa pidettiin kolme kokoontumista, joista vain yhdessä oli osallistujia. Kaksi kokoontumiskertaa pidettiin Tikkurilan seurakunnan tiloissa ja yksi Hakunilan seurakunnassa. Osallistujia viimeisellä kerralla oli 15–20. Ilta alkoi vapaalla keskustelulla ja ajanvietolla, jonka jälkeen nuorille pidettiin lyhyt luento talouden hallinnasta. Luento-osuudessa annettiin konkreettisia esimerkkejä erilaisista tavoista velkaantua ja heille kerrottiin erilaisista auttavista tahoista. Diaesitystä ennen ja sen jälkeen nuoret kokeilivat lautapeliä, jossa listattiin budjetin alla asioita eri lokeroihin; mitä ilman ei voi elää (välttämätön), mitä ilman on hankala elää (tarpeellinen) ja mitä ilman voi elää (turha). Diaesityksen lopussa oli myös palautekysely, johon vastasi 13 osallistujaa.

Palautekyselyn perusteella tavoitteet täyttyivät. Nuorista suurin osa piti aihetta tärkeänä ja koki saaneensa konkreettista hyötyä oppitunnista. Oppituntia edeltävien keskustelujen sekä positiivisen palautteen johdosta selvisi, että tarvetta taloudenhallinnan opettamiseen on.

Asiasanat: nuoret, taloussuunnittelu, rahankäyttö, taloudenhallinta

ABSTRACT

Nenna Nieminen

Elina Vanhatalo

Guard the green – Preventing the financial issues of generation Z

31 pages, 5 appendices

Autumn 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services

Bachelor of Social Services, Diaconal Work

Purpose of the thesis is to organize an informative study of the financial and indebtedness. The aim was to provide young people with concrete benefits for their daily lives. The course includes a slideshow with a lecture and a variety of financial management guides, as well as a board game "necessary, indispensable, useless.", Where young people can try running the economy. The lesson's lecture section is about half an hour.

Three assemblies were held at the premises of our partner Vantaa Parish, only one of which had participants. Two gatherings were held at the Tikkurila parish and one in the Hakunila parish. There were 15–20 participants last time. The evening began with free discussion and pastime, after which the young people were given a brief lecture on financial management. In the lecture section, there were concrete examples of different ways to indebted and were told about different helpers. Before and after the slideshow, the young people tried a board game that listed things under the budget for different compartments; What you cannot live without (necessary), what is difficult to live without (indispensable) and what you can live without (useless). There was also a feedback survey at the end of the slideshow, which was answered by 13 participants.

Based on the feedback survey, the goals were met. Most of the young people considered the subject important and felt that they had received concrete benefits from the lesson. The lessons of the lessons and the positive feedback of the lessons became clear that there was a need to teach financial management.

Keywords: economic planning, use of money, young people

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TALOUSONGELMIEN ERI MUOTOJA JA KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ	5
2.1 Taloudenhallinta osana nuoren itsenäistymistä	6
2.2 Talousongelmat ja syyt nuorten talousongelmiin	7
2.3 Talousvaikeuksien ja mielenterveyden välinen yhteys	8
3 IÄN JA OLOSUHTEIDEN VAIKUTUS KULUTUSTOTTUMUKSIIN	8
3.1 Nuoruus: elämänvaihe täynnä muutoksia ja siirtymä aikuisuuteen	9
3.2 Sukupolvikokemusten vaikutus kulutustottumuksiin.....	10
3.3 Sosioekonomisen aseman vaikutus talousongelmiin	11
4 TARKOITUKSET JA TAVOITTEET	13
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	14
5.1 Toteutusprosessi.....	16
5.2 Seurakunta toteutusympäristönä	18
5.3 Vuorovaikutus ja turvallisen tilan periaatteet	19
5.4 Diaesitykseen koottuja työkaluja	20
5.5 Palaute ja reflektio	22
6 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	23
7 POHDINTA	24
LÄHTEET.....	28
LIITE 1. Diaesitys.....	32
LIITE 2. Lautapeli.....	44
LIITE 3. Jamboard-taulu nuortenillasta	47
LIITE 4. Nuorten palautekysely	48
LIITE 5. Palautekyselyn tulokset.....	51

1 JOHDANTO

Suomalaisten velkaantumistaso on kohonnut vuosien varrella jyrkästi. Vuonna 2022 taloutta koetteli myös energiapula sekä hintojen nousu (Mieli ry, 2022), eikä tilanteelle toistaiseksi näy helpotusta. Oman talouden hallinta on haastavaa nuorelle, joka ei koulussa ole oppinut rahankäyttöä, kun se on haaste työssäkäyvillekin. Monesti nuorilla ei myöskään ole kiinnostusta talousasioihin. Opinnäytetyömme tarkoitus oli luoda nuorille suunnattu informatiivinen opetuskokonaisuus, jonka tavoitteena oli jakaa taloudenhallinnan perusteita sekä tiedottaa auttavista tahoista talousongelmien vähentämiseksi.

Alle 25-vuotiaiden ylivelkaantuminen on vähentynyt, mutta ulosottovelkojen kasvu velallista kohden on lisääntynyt (Järvinen & Saarinen, 2021, s. 24). Kulutuskulttuuri yhdistettynä hintojen nousuun ja energiakriisiin ovat riski etenkin itsenäistymistä opettelevan taloudelle ja mielenterveydelle (Mieli ry, 2022). Nuoret ottavat enemmän pikavippejä verrattuna muihin ikäryhmiin, ja vain 17 %:lla pikavipin ottaneista se jää yhteen kertaan. Tämä nostaa ylivelkaantumisen sekä luottotietojen menettämisen riskiä jo ennen taloudellista itsenäisyyttä. (Saira, 2022, s. 5.)

Seurakuntien diakoniatyö tarjoaa avustusta akuutteihin hätätilanteisiin, sekä neuvontaa ja keskustelutukea. Diakoniatyöntekijä voi auttaa lomakkeiden täyttämässä tai yhteydenpidossa velkaneuvojiin tai sosiaalitoimeen. Myös ruoka-apua järjestetään seurakunnassa diakonialounaiden tai elintarvikejakotilaisuuksien kautta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-a.) Nuoret sekä nuoret aikuiset eivät usein hyödynnä näitä palveluita, eikä moni tunnu tietävän, mitä diakoniatyö on. Siksi opinnäytetyömme lisätavoitteena oli tiedottaa seurakunnan roolista talousongelmien helpottamiseksi.

2 TALOUSONGELMIEN ERI MUOTOJA JA KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

Nuoret ovat taloudellisesti haavoittuvassa asemassa. Monet saavat maksukortin 15-vuotiaana. Kesätöiden ulkopuolella he ovat tässä elämänvaiheessa monesti taloudellisesti riippuvaisia vanhemmistaan tai sukulaisistaan. 18-vuotiaana nuoret ovat kuitenkin lain silmissä täysi-ikäisiä ja vastuussa omasta toiminnastaan. Osa 15–20-vuotiaista voi jo asua yksin, mutta erilaisista elämäntilanteista huolimatta kaikkia yhdistää se, että he joutuvat tekemään taloudellisesti merkittäviä päätöksiä. (Saira, 2022, s. 23.) Vanhempien tulot sekä elintaso vaikuttavat myös nuoren elintason tottumuksiin, ja samaan tasoon pyrkiminen huomattavasti heikommalla taloudellisella tilanteella voi kostautua itsenäistä elämää aloittaessa.

Taloudellinen riippuvuus ei ratkea nuoren itsenäistyessä ja muuttaessa omilleen, sillä työelämään siirtynyt nuori tai nuori aikuinen on yhä taloudellisesti riippuvainen – tällä kertaa työpaikastaan. Tämä ei itsessään aseta ihmistä haavoittuvaan asemaan, mutta nuorten kokemattomuus raha-asioissa tekee heistä riskialttiita ylivelkaantumiselle sekä maksuhäiriömerkinnöille (Saira, 2022, s. 5). Taloudelliseen riippumattomuuteen pyrkiminen ei ole tarpeellista, mutta taloudenhallinta on välttämätön taito arjen sujuvoittamiseksi ja talousongelmien ehkäisemiseksi.

Useimmat nuorten talousvaikeuksista kertovat tutkimukset sekä raportit keskittyvät 18–24-vuotiaisiin, joten tilastojen löytäminen osoittautui odotettua haasteellisemmaksi. Takuusäätiön (2021) julkaisemassa köyhyysraportissa mainitaan, että 15–24-vuotiaista 8 % ei ole työelämässä eivätkä opinnoissa tai asepalveluksessa. 37 000 näistä ilmoitetusta 48 000 nuoresta olivat 20–24-vuotiaita (Järvinen & Saarinen, 2021, s. 12). Terveysten- ja hyvinvointilaitoksen kohorttitutkimuksen (Nieminen, 2023) mukaan kestäväälle työuralle päässyt 20–24-vuotias tuo julkiseen talouteen 12 000 € vuodessa, kun taas pitkäaikaistyöttömät kustantavat 27 000 € vuodessa.

Nuorille suunnattua materiaalia talousasioista on vähän, jolloin kesätöiden äkillisesti nostaessa nuorten tuloja kokemattomuus talousasioissa voi pahimmillaan aiheuttaa ylikulutusta ja velkaantumista. Vanhempien taloudesta omaan

asuntoon siirtyessä nuoren on hyvä ymmärtää kulutustottumuksiaan ja tarpeen tullen tinkiä niistä. Oman talouden seuraamista ja talousasioiden pyörittämistä kutsutaan taloudelliseksi lukutaidoksi. Omien kulutustottumusten ymmärrys ja seuraaminen on taloudellisen lukutaidon perusteita. Seuraavissa alaluvuissa käsittelemme tarkemmin taloudellisia käsitteitä sekä kohderyhmän keskeisiä piirteitä.

2.1 Taloudenhallinta osana nuoren itsenäistymistä

Taloudenhallinnalla tarkoitetaan perustaitoja elämässä pärjäämiseen. Se koostuu monista eri tekijöistä: suunnittelemisesta, arjessa säästämisestä, harkitusta lainojen ottamisesta ja osamaksujen pienentämisestä. (Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit, 2020a.) Nuorilla ei yleisesti ole paljoa kokemusta taloudenhallinnasta tai rahankäytöstä. He oppivat rahankäyttönsä vanhemmiltaan ja läheisiltä aikuisilta ympäriltään. Vanhempien hyvällä talouden opetuksella nuori oppii taloudellista lukutaitoa ja itsenäisyyttä oman elämän raha-asioidenhallintaan. (Majamaa & Rantala, 2016, s. 7.)

Nuoret yhdistävät oman taloudenhallintansa ja siitä huolehtimisen kotoa pois muuttamiseen ja itsenäistymiseen. Toisaalta nuoret, jotka asuvat kotona pidempään ovat tyytyväisempiä kuin nuoret, jotka muuttavat kotoa pois aikaisemmin. Kotoa pois muuttaminen yleisesti ottaen laskee tulotasoa vanhempien luona asuamiseen verrattuna. (Majamaa & Rantala, 2016, s. 1.) Nuoret siis luottavatkin rahavaikeuksissaan ensimmäisenä vanhempiinsa tai muihin läheisiin (Majamaa & Rantala, 2016, s. 6).

Monelta ihmiseltä puuttuu ymmärrys velasta ja tätä kautta velkaantumisaste kasvaa (Rantapuska, 2022, s.35). Velasta ymmärtämätön aikuinen voi kertoa nuorille vääränlaista tietoa ja tällä vain vaikeuttaa rahaongelmien kasvua. Itsenäistynyt nuori tarvitsee turvaa, tukea aikuiselta, joka osaa näyttää miten raha-asioita hoidetaan ja miten pääsee oman taloutensa kanssa hyvin alkuun ennen kotoa muuttamista. Taloudellista itsenäisyyttä nuorelle antaa parhaiten aikuinen, joka osaa auttaa raha-asioiden kanssa. Nuori voi olla hyvin yksin talousasioidensa

kanssa ja hävetä talousvaikeuksiaan. Nuoret yleisesti hakivatkin taloudellista ohjausta vanhempien lisäksi internetistä erilaisten järjestöjen kautta. (Majamaa & Rantala, 2016, s. 7.)

2.2 Talousongelmat ja syyt nuorten talousongelmiin

Talousongelmat ja velkaantuminen syntyvät, kun raha-asioiden hallinnassa on ongelmia. Talousongelmat, kuten ylivelkaantuminen, ovat toistuvien tulojen ylittävien menojen aiheuttamaa taloudellista ahdinkoa. Talousongelmiin vaikuttaa monet asiat, kuten pienituloisuus, nousevat elinkustannukset ja työttömyys. Myös köyhyys on yhteydessä talousongelmiin. Majamaa ja Rantala kertovat artikkelissaan kulutusyhteiskuntaan kasvaneilla nuorilla olevan rajallinen määrä omaa rahaa käytössä, mutta rajaton määrä erilaisia luotonantajia. Tässä tullaan tilanteeseen, joka saattaa johtaa talousongelmiin ja velkaantumiseen. (Majamaa & Rantala, 2016, s. 7–8.)

Perheessä pitkään jatkunut köyhyys ja rahan vähäisyys voivat jossain tilanteissa opettaa nuorta, miten taloutta hoidetaan. Tätä kautta nuoren taloudellinen itsenäisyys voi kehittyä. Ylisukupolisesti köyhyys voi johtaa myös nuorten huonoon koulukseen, taloudelliseen tilanteeseen tai taloudelliseen lukutaidottomuuteen. (Järvinen & Saarinen, 2021, s. 27) Nuorilla velkaantuminen alkaa yleisesti kotoa muuttaessa pois tai työpaikan saamisen yhteydessä. Hallitsematon rahankäyttö voi olla oireilua ja irtautumista kotioloista, jossain tapauksissa myös oire riippuvuudesta. Kaverit voivat myös olla kulutuksen innostajina. Nuorella saattaakin olla hyvä kulutuskäyttäytyminen, mutta joskus hänen kanssaan aikaa viettävät ihmiset saattavat toimia velkaantumisen ja impulsiivisen oston yllyttäjinä. Monet ihmiset, eivät osta tuotteita vain tarpeeseen, ellei taloudenlukutaito ole hyvin opittua. Ympäristö saattaa asettaa sosiaalisia paineita ostaa samalaisia vaatteita ja tuotteita, ettei nuori jäisi ulkopuolelle. Joissain tilanteissa nuoruudelle olennainen rajojen kokeilu voi johtaa velkaantumiseen asti. (Majamaa & Rantala, 2016, s. 5–8.)

2.3 Talousvaikeuksien ja mielenterveyden välinen yhteys

Taloudenhallinta ei ole kunnossa, jos menoja on enemmän, kuin tuloja. Menojen kasvaessa velkaantumisen riski kasvaa ja se voi johtaa talousongelmiin. Seurauksena saattaa olla myös maksuhäiriömerkintä tai luottotietojen menetykset. Luottotietojen menetyksen jälkeen velkaa ei voi maksaa pois toisella velalla tai pikavipeillä. Tämä voi auttaa katkaisemaan ylivelkaantumisesta tullutta kierrettä. (Ta-kuusäätiö, i.a.-a.) Oppiessaan taloudenhallintaa, nuoret oppivat myös taloude-llista lukutaitoa, taitoa ymmärtää lainojen sekä rahan käytön syy-seuraussuhteita.

Taloudellinen tilanne sekä mielenterveysongelmat ovat molemminpuolisessa yh-teydessä toisiinsa. Masennuksen ja muiden mielenterveyden häiriöt voivat johtaa velkaantumiseen heikentyneiden elämänhallinnallisten voimavarojen johdosta. Toisaalta velkaantuneilla on suurempi riski masennukseen. Velkaantumiseen liit-tyy häpeän lisäksi myös hyvinvoinnin ja elämään tyytyväisyyden heikkenemistä. (Hiilamo, 2019, s. 15–20.) European Anti-Poverty Networkin köyhyysraportissa (Järvinen, 2021, s. 16) ilmaistiin huoli vanhempien koulutustason heijastumisesta nuorten koulumenestykseen sekä yleiseen hyvinvointiin.

Mieli ry:n raportissa havaittiin nuorten omien, sekä vanhempien velkojen vaikut-tavan kielteisesti nuorten henkiseen hyvinvointiin. Vanhempien maksuhäiriömer-kinnät saattavat vaikuttaa ylisukupolisesti nuoren psykologiseen kehitykseen. (Hiilamo, 2019, s. 13.) Maksuhäiriömerkinnät ovat yleisiä 20–30-vuotiailla, jotka ovat jääneet vaille toisen-asteen opintoja tai jotka ovat jättäneet ne kesken. Kou-lutusvalinnat olivat vahvasti yhteydessä maksuhäiriömerkintöihin. (Hiilamo ym., 2021, s. 9.)

3 IÄN JA OLOSUHTEIDEN VAIKUTUS KULUTUSTOTTUMUKSIIN

Nuorten ylivelkaantuminen aiheuttaa huolta koko perheelle. Ylivelkaantuminen vaikuttaa nuorella koko hänen itsenäisen elämänsä alkuun: opiskeluihin, itsenäis-tymiseen, oman kodin hankintaan ja parisuhteeseen. Kokemattomuus voi

hankaloittaa ylivelkaantumisen ratkaisemista, sillä velkaantumiseen vaikuttaa myös ymmärtämättömyys taloudenhallinnasta. Velkaantuminen saattaa riistäytyä käsistä, sillä myös tulojen pienentyminen saattaa johtaa ylivelkaantumiseen. Velkaantumisen ratkominen aloitetaan yleisesti katsomalla, mitä laskuja ja maksurästejä voidaan hoitaa pois uudella maksusuunnitelmalla, mutta nuoret eivät ole parhaassa mahdollisessa asemassa maksusuunnitelmien laatimisen kannalta, sillä maksuohjelman onnistumiseksi siitä laadittava realistinen suunnitelma ja tasaiset tulot. (Majamaa & Rantala, 2016, s. 5–9.)

3.1 Nuoruus: elämänvaihe täynnä muutoksia ja siirtymä aikuisuuteen

Tarkastelemme tässä luvussa nuoruuden fysiologisia sekä kognitiivisia muutoksia. Etenkin nuorten kognitiivinen toiminta on tärkeä piirre opinnäytetyön kannalta, sillä kognitiivisella toiminnalla, kuten impulsiivisuudella tai johdonmukaisuudella on yhteys rahankäyttöön. Nuorisolaki (L 1285/2016) määrittelee nuoriksi kaikki alle 29-vuotiaat, mutta opinnäytetyössä käsitteellä nuori tarkoitamme alle 22-vuotiaita. Tässä alaluvussa määrittelemme nuoruuden eri vaiheita sekä niille tyypillisiä piirteitä.

Persoonakirjasarjan osuudessa kehityspsykologiasta nuoruutta kuvaillaan siirtymänä lapsuudesta aikuisuuteen, ja nuoriksi määritellään kaikki 12–22-vuotiaat. Nuoruus voidaan jakaa varhaisnuoruuteen (12–14 v.), keskinuoruuteen (15–18 v.) sekä myöhäisnuoruuteen (19–22 v.). (Anttila ym., 2005, s. 112.) Viime vuosikymmenten sosiaaliset ja taloudelliset muutokset, sekä länsimaisen yhteiskunnan arvostama yksilöllisyys ja globalisaatio ovat vaikuttaneet nuorten kehitykseen. Koulutukset ovat pitkittyneet ja työmarkkinat ovat epävarmempia kuin ennen, jonka seurauksena nuoret lykkäävät koulutusvalintojen tekemistä ja perustavat perheet myöhemmin. (Pulkkinen, 2023, s. 208.)

Varhaisnuoruudelle ominaista ovat nopeat fyysiset sekä hormonaaliset muutokset. Nuoren minäkäsitys sekä reflektiivinen ajattelu kehittyy, ja nuori alkaa irtaantua vanhemmista. Mielialan heittäilyä sekä impulsiivisuutta alkaa näkyä. Keskinuoruudessa kehitys on enemmän psykologista sekä kognitiivista. Identiteetti,

omat arvot ja tavoitteet alkavat muodostua. Vanhemmat toimivat roolimalleina mutta ikätoverit sekä sosiaalinen vertailu ohjaavat mallioppimisen kautta nuoren kehitystä suuresti. (Pulkkinen ym., 2023, s. 183.)

Nuori opettelee hallitsemaan tunteitaan ja ottaa etenkin epäonnistumiset raskaasti. Pelit, harrastukset tai vaatetus voivat toimia tapoina hallita ja purkaa tunteita. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, i.a.) Myöhäisnuoret alkavat jo hallita impulssejaan ja tekevät päätöksiä seuraukset huomioon ottaen. He eivät ole enää yhtä alttiita ikätoverien vaikutuksille, vaan heidän toimintaansa ohjaa sekä oma moraalinen viitekehysensä ja mieltymyksensä. Kodista muutettuaan he näkevät vanhemmat henkilöinä, joita lähestyä tasavertaisina. (Pulkkinen, 2023, s. 183.)

Nuoruus on muutosten ja identiteetin muodostamisen aikaa. Siksi eri ikäluokkien edustajien käytös, tottumukset ja maailmankuva ovat heidän oman nuoruutensa olosuhteiden muokkaamia. Tietyn ikäisillä on piirteitä, joista voidaan tehdä karekaturyijä sosiaalisessa mediassa tai stand up -komedian keinoin. Myös nuoruudenaikainen taloustilanne vaikuttaa yksilön kasvuun. Ymmärtääksemme eri ikäisiä ihmisiä meidän on tärkeää tietää millaisessa maailmassa he ovat itse kasvaneet.

3.2 Sukupolvikokemusten vaikutus kulutustottumuksiin

Yksi tapa jakaa ihmisiä ryhmiin on heidän syntymävuotensa perusteella. Sukupolvet koostuvat tietyistä ikäryhmistä, joista jokaisella on aikakautensa tapahtumien muokkaamia piirteitä. Sukupolvia on nimetty jo toisen maailmansodan jälkeiseltä ajalta, mutta nimien ilmestyminen keskusteluihin ja osaksi ihmisryhmien identiteettiä on ollut viime vuosina enemmän esillä etenkin sosiaalisessa mediassa. Sukupolvet jakautuvat syntymävuosien mukaan, mutta ovat usein myös kokemusperäisiä. Tiede-lehdessä (2012) Mikko Puttonen mainitsee jokaista sukupolvea yhdistävän aikansa yhteiskunnalliset ongelmat, jotka ovat usein olleet mukana lapsuudessa. Tunnetuimpia sukupolvia ovat boomerit ja milleniaalit, joiden olemassaolo on vahva sosiaalisen median sketseissä. Opinnäytetyömme toteen tutkimuksen kohderyhmänä oleva Z-sukupolvi koostuu 13–25-vuotiaista nuorista.

BBC (i.a.) artikkelissaan sukupolvista aloittaa hiljaisesta sukupolvesta, johon kuuluvat ovat syntyneet 1926–1945 ja eläneet toisen maailmansodan aikana. Baby boomerit, eli suuret ikäluokat ovat syntyneet toisen maailmansodan jälkeen 1946–1964 kun syntyvyys nousi ympäri maailmaa. Sukupolvi X:n kuuluu 1960–1980-luvuilla syntyneet, jotka ovat eläneet teknologian kehityksen aikaa. Y-sukupolveen kuuluvat 1980–1996-luvuilla syntyneet. Heidät tunnetaan myös ensimmäisinä diginatiiveina. (BBC, i.a.) Z-sukupolvi, vuodesta 1997 eteenpäin syntyneet nuoret muodostavat Y-sukupolven kanssa yhdessä milleniaalit (Puttonen, 2012).

Sukupolvikokemuksessa ratkaisevaa on, mitä ihmiset oppivat pitämään tavallisenä. X-sukupolven lapset ovat kasvaneet laman aikana, jolloin talouden kiristyminen on vaikuttanut heidän kulutustottumuksiinsa (Puttonen, 2012). Z-sukupolvi on ensimmäisiä sukupolvia, joka on elänyt syntymästään asti edistyneen teknologian ja internetin keskellä (BBC, i.a), mutta myös sukupolvi, jolla ei välttämättä ole omakohtaista kokemusta pula-ajoista tai taantumasta ennen tämänhetkisiä energiakriisejä.

Myös Internetin läsnäolo nuoruudesta asti luo Z-sukupolvelle erilaisen kasvualustan. Yläkoulu- ja lukioikäisistä nuorista puhutaan diginatiiveina, tietotekniikan asiantuntijoina, jotka osaavat koneiden käytön aikuisia paremmin. Kasvatuspsykologian professori Kirsti Lonka taas kertoo, että noin puolet nuorista on tietotekniikan peruskäyttäjiä ja itse tietotekniikan kuluttajia. (Vallinkoski, 2017.) Mertala (2019) painottaa Mediataito-lehden artikkelissaan diginatiivipuheen myös häivyttävän aikuisen kasvatusvastuuta teknologiaan liittyen. Lapsilla ja nuorilla ajasta riippumatta ei ole sisäsyntyistä tiedonhakutaitoa eikä kykyä kriittiseen ajatteluun yhtään sen enempää kuin aiemmilla sukupolvilla (Mertala, 2019).

3.3 Sosioekonomisen aseman vaikutus talousongelmiin

YK:n TSS-komitea määrittelee köyhyydeksi pitkäaikaisen sellaisten resurssien puutteen, joita ihminen tarvitsee riittävän elintason saavuttamiseksi (Saarinen,

2022, s. 7). Köyhyys ei ole välttämättä pienituloisten haaste, sillä käsitteessä ei oteta varallisuutta huomioon. Opiskelijat sekä työttömät ovat tunnettuja köyhyysrajalla eläviä ihmisryhmiä. Myös sosioekonominen asema eli koulutustausta ja tulotaso periytyvät helposti lapsille. (Heikkinen, 2020.)

Köyhyysvahdin köyhyysraportin (Saarinen, 2022, s. 15) mukaan pienituloisuus väheni kaikissa muissa ikäryhmissä paitsi 20–30-vuotiailla, joilla pienituloisuusaste nousi lähes kaksi prosenttia vuodesta 2020. Myös noin kymmenesosalla 20–30-vuotiaista oli maksuhäiriömerkintä. Kotioloilla on suuri vaikutus, sillä kodin ulkopuolelle sijoitetuista teini-ikäisistä puolella oli varhaisaikuisuudessa saatu maksuhäiriömerkintä. (Saarinen, 2022, s. 15.)

Nuoret oppivat rahankäytön vanhemmiltaan. Hiilamon ym. (2021) mukaan myös kouluilla on suuri rooli talouden ja rahankäytön opettamisessa (Hiilamo ym., 2021, s. 31–32). Vanhempien taloudellinen käytös vaikuttaa nuorten taloudelliseen lukutaitoon suuresti, joten myös vanhempien on tarpeen olla ajan tasalla raha-asioista. Nuorten tukeminen taloudessa on tärkeää jo ennen täysi-ikäisyyttä, sillä suomalaiset nuoret itsenäistyvät aikaisin muihin verrattuna. (Saira, 2022, s. 23–24.) Vanhempien vaikutuksen vuoksi myös heidän sosioekonominen asemansa vaikuttaa nuoren talouslukutaitoon. Siksi heidän tukensa ja hyvä esimerkinsä ovat avainasemassa.

Sirniö (2016, s. 38) mainitsee väitöskirjassaan ylisukupolvisessa talouden siirtymässä vanhempien siirtävän lapsilleen useita sosioekonomisia piirteitä. Varakkaat vanhemmat voivat omalla koulutuksellaan ja tulotasollaan luoda lapselle sosiaalisen mallin korkeakoulutukseen pääsystä, mikä tekee koulutussaavutuksista keskeisen välittäjän ylisukupolvisissa yhteyksissä (Sirniö, 2016, s. 38). Osasyynä koulutus- ja tulotason yhteydessä voi myös olla köyhyyden aiheuttamat mielen-terveydelliset haasteet, jotka vaikuttavat samalla ihmisen itsetuntoon (Hiilamo, 2019, s. 13).

4 TARKOITUKSET JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoitus oli luoda opetuskokonaisuus Vantaan seurakuntayhtymän nuoriso- ja diakoniatyön käyttöön. Tavoitteemme oli kertoa taloudenhallinnan ja raha-asioiden hoitamisen perusteita sekä jakaa tietoa kirkon roolista arjen apuna diakoniatyön kautta. Opetuskokonaisuus muodostuu itse kootusta ja pidetystä luennosta, jonka tukena käytimme diaesitystä (LIITE 1), sekä Marttojen ja Takuusäätiön yhteistyössä luomasta lautapelistä (LIITE 2). Valitsimme luennon ohelle lautapelin havainnollistaaksemme nuorille taloudenhallintaa sekä taloudellista lukutaitoa.

Koostamamme diaesitys toimi järjestettävän luennon muistiinpanoina, ja siihen on koottu muutamia oppaita avuksi taloudenhallintaan. Marttojen ja Takuusäätiön yhteistyössä laatima lautapeli toimi havainnollistavana esimerkkinä taloudenhallinnasta. Pelissä listattiin kuluja osioihin välttämätön (mitä ilman ei voi elää), tarpeellinen (mitä ilman on hankala elää), ja turha (mitä ilman voi elää). Käytettävissä oli rahamerkkejä, jotka toivat peliin lisää konkreettisuutta rajoittamalla välttämättömien ja tarpeellisten kulujen määrää. Opetuskokonaisuutta voi jatkossa käyttää Vantaan seurakuntayhtymän nuoriso- tai diakoniatyön järjestämässä koontumisissa, minkä kautta nuorille tarjotaan eväitä talouden hallintaan.

Ihmiset eivät vaikuta löytävän diakoniatyön tarjoaman tuen äärelle. Tämän vuoksi yhtenä tavoitteena oli antaa nuorille mahdollisuus tutustua diakoniatyöhön matalalla kynnyksellä. Tällöin elämänkriisien koittaessa heillä olisi yksi työkalu enemmän ongelmien ratkaisuun. Tikkurilan seurakunnassa voi monesta seurakunnasta poiketen varata keskusteluajan myös netin kautta, mikä alentaa kynnystä hakea tukea (Vantaan seurakunnat, i.a.).

Nuorten sosiaalinen ympäristö muuttuu 15–18-vuotiaana, kun he etääntyvät vanhemmistaan. Vanhempien auktoriteetti vähenee, kun lapset muuttuvat aikuisiksi, jolloin heistä tulee enemmän tasavertaisia toisilleen. Samaan aikaan sosiaaliset suhteet ikätovereihin lähentyvät. Sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen lisää nuorten rahankäyttöä. Kahvilassa ja kaupoissa käynti luo nuorelle omaa identiteettiä

kulutuksen kautta. Nuori saattaa käyttää rahojaan yli rajojen, mikä saattaa johtaa velkaantumiseen. (Majamaa & Rantala, 2016, 5–6.) Kuitenkin monelle tämä tarkoittaa oman taloudenlukutaidon harjoittelua. Samalla nuorten psyykkinen toiminnanohjaus muuttuu suunnitelmallisemmaksi ja johdonmukaisemmaksi. (Anttila ym, 2001, s. 123–125.) Tavoitteemme on tarjota nuorille tietoa, jonka avulla välttää talousongelmia ja sitä kautta tukea heidän itsenäistymistään ja elämönhallintaansa.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Aloitimme kehittämistoiminnan kartoittamalla seurakunnan tarpeita opinnäytetyölle. Huhtikuussa 2022 kokoonnuimme Tikkurilan kirkolle keskustelemaan yhteistyöstämme Tikkurilan seurakunnan kirkkoherran kanssa. Kirkkoherra suhtautui työhömme hyvin avoimesti ja kannustavasti, ja keräsimme yhdessä potentiaallisia aiheita opinnäytetyöllemme verraten niitä seurakuntalaisten tarpeisiin. Tämän keskustelun siivittämänä kirjoitimme ideapaperimme, joka esitettiin toukuussa 2022. Marraskuussa 2022 keskustelimme nuorten aikuisten pastorin kanssa tarkemmista tavoitteista, minkä johdosta alkuperäinen kohderyhmämme kaventui, tavoitteet ja toteutustapa muodostuivat, sekä nuorisotyön todellinen tarve selkeytyi. Kirjoitusprosessi alkoi joulukuussa 2022, ja esitimme suunnitelman tammikuun seminaarissa 18.1.2023.

Opetuskokonaisuutta alettiin kehittää välittömästi suunnitelman hyväksymisen jälkeen, ja oppitunteja on pidetty 1.6., 19.7. sekä 22.8.2023. Kahdella ensimmäisellä kokoontumiskerralla Tikkurilan seurakunnassa kesäaikataulut näyttäytyivät konkreettisesti mainonnan niukkuutena, eivätkä kokoontumiskerrat keränneet osallistujia. Tähän näemme vaikuttaneen erityisesti sen, että päivämäärät valittiin melko lyhyellä aikataululla. Kehityshanke eteni alussa muutenkin hitaasti toteutuspäivämääriä etsiessä.

Ensimmäinen kokoontumiskertaan 1.6.2023 ei tullut osallistujia, vaikka yritimme saada nuoria paikalle jäätelön avulla tärkeän aiheemme lisäksi. Huomasimme jälkikäteen, että ensimmäisellä kerralla mainostus oli vähäistä, mikä saattoi osaltaan vaikuttaa osallistujien puuttumiseen. Lisäksi siihen saattoi vaikuttaa myös nuorten tietämättömyys aiheesta, jonka jotkut voivat kokea tylsänä ja toiset puolestaan arkana aiheena.

Toinen kokoontumiskerta järjestettiin keskellä kesää 19.7.2023 Tikkurilan seurakunnan tiloissa. Tällä kertaa yhdistimme opetuksen keskiviikon nuorteniltaan, jolloin nuorille oli tarjolla muutakin ohjelmaa. Lisäksi mainostusta oli lisätty ja laajennettu edelliseen kertaan verrattuna. Heinäkuu on kuitenkin nuorten viikoittaisessa toiminnassa hiljaisempaa aikaa, joten tälläkään kerralla paikalle ei saatu yhteen osallistujaa.

Kolmas kokoontuminen pidettiin Hakunilan seurakunnan nuortenillassa 22.08.2023. Tapahtuman tarkkaa osallistujamäärää ei huomattu laskea, mutta nuortenilta keräsi arviolta 15–20 osallistujaa, joista 13 vastasi palautekyselyyn. Nuoret ottivat meidät vastaan iloisesti ja olivat kiinnostuneita aiheestamme. Alun keventävien vitsailujen jälkeen mietimmekin jo yhdessä, miten omaa taloudenhallintaa kannattaa alkaa kehittämään. Totesimme aiheemme olevan nuorille tärkeä ja ajankohtainen. Viimeinen kokoontumiskerta vastasi tavoitteitamme, sillä osallistajat olivat aktiivisia ja opetus eteni suunnitelman mukaisesti.

Vaikka opetuskertoja järjestettiin yhteensä kolme nuorisotyön järjestämissä nuortenilloissa, vasta kolmannessa toteutuksessa oli osallistujia. Siksi tässä luvussa myöhemmin esiteltävä palautteenkeruu ja reflektio on tehty yksinomaan viimeisen toteutuksen perusteella. Palautteen keräsimme sekä oman onnistumisemme arviointia että toiminnan kehittämistä varten. Opetuskokonaisuutta varten tuotettu materiaali jää yhteistyökumppanillemme Vantaan seurakuntayhtymälle vapaasti käytettäväksi. Esittelemme opinnäytetyömme Tikkurilan seurakunnan johtokunnalle loppuvuoden aikana. Tällä tavoin saamme jaettua myös heille tietoa sekä tärkeästä aiheestamme että työmme tuotoksista, jotta he voivat hyödyntää niitä oman seurakuntansa työssä.

5.1 Toteutusprosessi

Luvussa 2 esittelimme taloudenhallintaa sekä taloudellista lukutaitoa, joiden oppiminen ehkäisee talousvaikeuksia. Opetuskokonaisuutta tehdessämme keskityimme näiden taitojen esittelemiseen sekä niiden taitamattomuuden tuomiin mahdollisiin seurauksiin, kuten velkaantumiseen, ottaen huomioon luvussa 3 esittelemämme kohderyhmään liittyvän tutkimustiedon. Tarkoituksena oli tarjota nuorille tietoa taloudenhallinnan sekä taloudellisen lukutaidon perusteista. Pidimme taloudenhallinnasta oppitunnin, jonka tueksi olimme laatineet diaesityksen (LIITE 1). Diaesityksessä käsitellään velkaantumista eri näkökulmista, taloudellisen lukutaidon perusteita sekä talousongelmissa ja -kysymyksissä auttavia tahoja. Oppitunnilla kartoitettiin aluksi nuorten mielipiteitä ja kysymyksiä talousongelmista (LIITE 3), minkä jälkeen käsitelimme velkaantumista ilmiönä ja annoimme positiivisia sekä negatiivisia esimerkkejä velkaantumisesta. Diaesityksessä oli lisäksi mainittuna erinäisiä oppaita, joista voi saada lisätietoja aiheesta.

Oppitunnin alussa tehtyyn nuorten aiemman tietämyksen ja kiinnostuneisuuden kartoittamiseen käytimme Jamboard-työkalua. Jamboard on Googlen kehittämä työkalu, joka toimii virtuaalisena valkotauluna, jolle kuka tahansa linkin saanut voi laittaa anonyymisti post-it-lapuilla ajatuksia tai kysymyksiä aiheesta. Tarkoituksemme oli kerätä nuorten ennakkoluuloja sekä kysymyksiä talouteen liittyen, jotta voimme tarvittaessa kohdentaa opetuksen sisältöä tarpeisiin sopivaksi. Humorististen viestien keskellä oli myös oikeita kysymyksiä. Osa nuorista tuli oppitunnin jälkeen kysymään, mitkä olivat suosikkivastauksiamme.

Nuorten kirjoittamat ajatukset auttoivat kohdennetusti painottamaan heidän kannaltaan oleellisimpia taloudenhallinnan aiheita opetuksessamme. Oman osuutemme aloitimme velkaantumisen määrittelemisellä. Kuvassimme velkaantumista objektiivisesti sen tuoman negatiivisen stigman ehkäisemiseksi, sillä kaikki myöhemmin maksettavaksi sovitut asiakirjat – esimerkiksi vuokrasopimus – ovat velkakirjoja. Kuitenkin niin kauan, kun talous on hallinnassa, velka itsessään ei ole negatiivinen asia. Kerroimme velkaantumisen riskeistä sekä mahdollisista tavoista velkaantua. Velkaantumisen riskien yhteydessä kerroimme myös toimenpiteistä kyseisten ongelmien välttämiseksi.

Listasimme erilaisia tahoja talouden tukemiseen, kuten velkaneuvonnan ja diakoniatyön, painottaen avun hakemisen tärkeyttä talousongelmiin liittyvästä häpeän tunteesta huolimatta. Annoimme esimerkkejä erilaisista rahankäyttäjistä ja budjettien laatimisesta. Käsittelimme lyhyesti taloutta tukevia tekijöitä, kuten ammattiliitot ja hyvä mielenterveys.

Keräsimme nuorilta palautteen, jonka avulla pyrimme selvittämään, onko materiaalistamme ollut nuorille konkreettista apua. Palautteen avulla näimme todellisen tilanteen opinnäytetyömme merkityksellisyydestä kohderyhmälle, mikä teki oman työmmme arvioimisesta sekä mahdollisesta kehityksestä helpompaa.

Palautekysely (LIITE 4) luotiin datankeruutyökaluja tarjoavalla Surveymonkey-sivustolla. Näiden työkalujen avulla voi tehdä erilaisia kyselyitä ja kaavioita. Ne voi joko laatia alusta alkaen itse tai hyödyntää valmiita mallipohjia. Ilmaiskäyttäjällä on tarjolla rajoitetut ominaisuudet, joita voi laajentaa maksusta. Sisältöjä pystyy eriyttämään kohderyhmittäin, ja tuloksien analysointi on osittain valmiiksi laadittu. Surveymonkey ei ollut ensisijainen vaihtoehto tiedonkeruuseen. Verrattuamme useiden vastaavien työkalujen tarjoamia ominaisuuksia se osoittautui parhaiten tarpeisiimme soveltuvaksi, sillä ilmaiskäyttö ei rajoittanut liikaa kyselyn tekemistä eikä julkaisemista.

Palautekysely koostui kuudesta monivalintakysymyksestä, joilla arvioitiin omaa kokemusta aiheen hyödyllisyydestä, sekä yhdestä leikkisästä bonuskysymyksestä. Suurin osa kysymyksistä oli toteutettu ”Täysin eri mieltä” – ”Täysin samaa mieltä” -monivalintamallin mukaisesti asteikolla 1–5. Kysyimme osallistujien arviota työmmme vaikuttavuudesta ja konkreettisesta hyödystä. Konkreettisella hyödyllä tarkoitimme todennäköisyyttä siitä, että nuoret joko käyttävät tarjoamiamme neuvoja omassa arjessaan tai ottavat taloudenhallinnassaan huomioon luennoissa annettua tietoa. Otimme myös vastaan sanallisesti kehitysehdotuksia ja vapaata palautetta, jota osallistujat antoivat. Kyselyn vastauksia hyödynnettiin toteutuksen reflektion tueksi.

5.2 Seurakunta toteutusympäristönä

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Vantaan seurakuntayhtymän kanssa, johon kuuluvista seurakunnista yhteistyö oli tiiveintä Tikkurilan seurakunnan kanssa. Tikkurilan seurakunnan lisäksi Vantaan seurakuntayhtymään kuuluvat suomenkieliset Hakunilan, Hämeenkylässä, Korson, Rekolan ja Vantaankosken seurakunnat sekä ruotsinkielinen Vanda svenska församling.

Tikkurilan seurakunta on kymmenenneksi suurin evankelisluterilainen seurakunta ja 38 000 vantaalaisen kotiseurakunta. Seurakuntaan kuuluvat myös Ilolan, Tammiston, Ristipuron, Ylästön ja Kartanokosken alueet. Laajan alueen vuoksi Tikkurilan seurakunnalla on toimintaa kahdessa eri kirkossa: uusi kirkko Tikkurilan keskustassa vihittiin käyttöön tammikuussa 2021, ja Tammiston alueella sijaitseva Helsingin pitäjän seurakunnan Pyhän Laurin kirkko on Helsingin vanhimpia kirkkoja. (Kirkko Vantaalla, i.a.-a.)

Tikkurilan seurakunnassa on jo tehty ”Pieni opas talouden hallintaan” diakoni Johanna Lehmusmiehen toimesta. Kyseessä on kattava tietopaketti talouden hallintaan ja päivittäisten raha-asioiden hallitsemiseen. Oppaassa kerrotaan, miten löytää apua eri tilanteissa, ja mitä Kelan eri etuuksia hakea. Siitä löytyy myös Vantaan velkaneuvonnan yhteystiedot. (Lehmusmies, 2021.) Opas sisältää vinkkejä päivittäisiin raha-asioihin, tehtäviä sekä esimerkkejä seuraamuksista, joita voi tulla, mikäli jättää vaikka laskun maksamatta. Tämä antaa kattavasti tietoa talousasioiden käsittelyyn ja ymmärtämiseen, mutta opas on suunnattu enemmän aikuisille.

Seurakunnan nuorisotyö antaa nuorille mahdollisuuden toimia ja viettää aikaa yhdessä. Tikkurilan seurakunnalla on kolmen nuorisotyöntekijän lisäksi vastuunuorisotyöntekijä sekä nuorisotyön sihteeri. Nuorille järjestetään erilaisia tapahtumia ja kerhoja, joiden tavoitteena on turvallinen ilmapiiri jokaiselle sloganilla ”Tervetuloa juuri sellaisena kuin olet!” (Kirkko Vantaalla, i.a.-b.)

Diakoniatyö on monipuolista auttamistyötä, josta saa apua eri elämäntilanteissa mieltä askarruttaviin asioihin. Tikkurilan seurakunnassa työskentelee kolme

diakonia johtavan diakoniatyöntekijän alaisuudessa. Kuka tahansa ikään tai uskontoon katsomatta voi halutessaan saada luottamuksellista keskusteluapua. Taloudellista apua on tarvittaessa saatavilla ruokaan, muttei vuokratien tai lasojen maksamiseen. (Kirkko Vantaalla, i.a.-c.)

Kokemuksemme mukaan seurakunnan diakoniatyö sekä taloudellinen opastus ovat nuorille usein vieraita. Siksi halusimme tehdä osamme levittääksemme nuorille tietoisuutta näistä palveluista. Nuorisopastori Terhi Viljasen mukaan taloudenhallinta ei ole osana isokoulutuksen opetussuunnitelmaa, mutta pohdimme yhdessä mahdollisuutta lisätä isokoulutukseen yhtä opetuskertaa, jossa perehdyttäisiin talouteen ja rahankäyttöön, sillä ne ovat kuitenkin erityisen tärkeä osa oman elämän aloittamista ja itsenäistymistä. Keskusteltuamme Viljasen kanssa 9.11.2022 toteutusmahdollisuudet selventyivät ja lähdimme kehittämään opetuskokonaisuuden rakennetta.

5.3 Vuorovaikutus ja turvallisen tilan periaatteet

Oppitunnilla halusimme panostaa vuorovaikutukseen. Tasa-arvoisella kohtelulla, selkeällä kielenkäytöllä ja humoristisella otteella oli nuoriin hyvä vaikutus. Aiheen arkuuden vuoksi oppitunnin interaktiiviset osuudet toteutettiin ulkoisilla työkaluilla henkilöllisyyden suojaamiseksi. Ulkoisia työkaluja käytettiin myös palautteen keräämiseksi, interaktiivisuuden lisäämiseksi sekä aiheen konkretisoimiseksi. Käytimme opetuksessa diaesityksen ohella Jamboard- ja Surveymonkey-työkaluja kuullaksemme nuorten mielipiteitä ja kysymyksiä menetelmin, jotka turvaavat samalla heidän anonymiteettinsa. Käytössä oli myös lautapeli, jossa nuoret pääsivät kokeilemaan arjen hallintaa.

Vuorovaikutuksen varmistamiseksi on tärkeää noudattaa turvallisen tilan periaatteita, joihin kuuluu toisen henkisen ja fyysisen tilan kunnioittaminen, ennakkoluvottomuus ja kehorauha. Näiden lisäksi vastuun ottaminen omasta toiminnastaan sekä häirinnän ilmoittaminen eteenpäin ovat turvallisen tilan periaatteita. (Oikeusministeriö, i.a.) Nämä turvallisen tilan periaatteet ovat käytössä myös seurakuntien tiloissa, ja niitä pidetään etenkin nuorten kokoontumispaikoissa seinällä

kaikkien näkyvillä. Myös nuorten itse sopimat turvallisen tilan säännöt olivat linjassa näiden periaatteiden kanssa: asiallinen kielenkäyttö, toisen tilan sekä rajojen kunnioittaminen sekä anteeksipyyttäminen, mikäli loukkaa toista. Koska tilassa oli jo omat turvallisen tilat säännöt luotuna, osoitimme ymmärtävämmä ne ja noudattavamme itsekin näitä sääntöjä. Aikuisina olimme myös valmiina puuttumaan tilanteeseen, mikäli joku nuorista olisi alkanut häiriköidä.

5.4 Diaesitykseen koottuja työkaluja

Diaesitys, joka toimi opetuskokonaisuuteen kuuluvan luennon pohjana, sisälsi erilaisia taloutta tukevia työkaluja. Seuraavaksi esittelemme diaesitykseen koottuja apukeinoja talousongelmiin sekä opetuskokonaisuudessa käytettyjä ulkoisia työkaluja.

Oikeusaputoimiston maksuton velkaneuvonta on avoin kaikille. Oikeusaputoimistossa annetaan neuvontaa rahankäytön suunnitteluun, budjetissa pysymiseen tai jo alkaneisiin talousongelmiin. Valtion järjestämä velkaneuvonta selvittää asiakkaan kanssa yhdessä taloudellisen tilanteen, auttaa punnitsemaan erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja tai auttaa laatimaan maksusopimuksia. Velkaneuvontaan voi ottaa yhteyttä puhelimitse tai verkossa. (Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit, 2020b.)

Takuusäätiö on voittoa tavoittelematon sosiaalialan järjestö, joka niin auttaa kuin myös ehkäisee kotitalouksien talous- ja velkaongelmia. Säätiö antaa maksutonta neuvontaa puhelimitse. Se perustettiin vuonna 1990 erityisryhmien auttamiseksi, ja kolmenkymmenen vuoden aikana se on auttanut yli 135 000 velkaongelmaista asiakasta. 15 000 ihmistä on saanut takuusäätiön takaamaa järjestelylainaa. (Takuusäätiö, i.a.-b.) Ilahduimme Takuusäätiön monipuolisesta tutkimusten, raporttien sekä talousoppaiden tarjonnasta.

Löysimme Takuusäätiöltä myös hyviä oppaita ja muita erilaisia materiaaleja opinäytetyötämme varten. Yhtenä esimerkkinä haluamme nostaa talousoppaan, jossa on kattavasti tietoa siitä, miten talousasioita kannattaa hoitaa. Siinä

neuvotaan tavanomaisista raha-asioista, mutta käsitellään myös velkaneuvontaa sekä miten toimia erilaisten velkojen kanssa pankissa. (Takuusäätiö, i.a.-c) Opas laittaa miettimään myös omaa rahankäyttöään eri tavalla kuin Vantaan kirkon opas. Kohderyhmällemme tämä opas voisi olla parempi, mutta haasteena on, ettei nuori välttämättä jaksaa lukea tai käyttää talousoppaita.

Syksyn 2022 Martat- lehdessä kerrottiin, kuinka budjettilaskurilla pystyy suunnittelemaan omat kuukausittaiset raha-asiansa valmiiksi. Budjetin voi laskea joko viikon tai jopa päivän tarkkuudella. Kokkosen (2022) artikkelissa kerrotaan budjetin laskemisen tärkeydestä. Artikkelissa mainittiin myös tärkeitä ohjeita siihen, miten käydä kaupassa, kun rahaa on käytössä vähän.

Takuusäätiö on luonut myös Pennon, digitaalisen budjettilaskurin, jota voi käyttää millä tahansa laitteella, jossa on Internet-yhteys. Rekisteröitymisen kautta pääsee helposti kirjaamaan omat menonsa ja tulonsa, joista Penno laskee yhteissumman ja ilmoittaa rahatilanteen. Sovellus auttaa myös varautumaan tuleviin menoihin ja neuvoo säästämässä. Sovelluksen sisällön pystyy tulostamaan halutessaan paperille. (Penno.fi, i.a.)

Martat ovat yhteistyössä Takuusäätiön kanssa tehneet pelin ”Tarpeellinen, välttämätön ja turha” (LIITE 2), joka löytyy digitaalisena versiona takuusäätiön sivuilta, mutta jonka voi myös tulostaa lautapelinä pelaamista varten. Käytimme peliä luennon ohella, koska koimme sen auttavan nuoria ymmärtämään konkreettisesti, onko oma taloudenhallinta kunnossa vai tarvitseeko siihen lisäapua. Peliin kuuluu pelikortit, rahamerkkejä sekä pelilauta, jossa on alueet tarpeellinen, välttämätön ja turha. Peliä voi soveltaa joko asettamalla eri kuluja omille alueilleen tai asettamalla rahamerkit rajoittamaan rahankäyttöä. Peli realisoi rahankäyttöä havainnollistaen, mitä ihminen tarvitsee itsenäiseen elämiseen, ja opettaa leikkaamaan taloutta oikeista asioista tarpeen vaatiessa. Peli voi auttaa nuoria ehkäisemään alkavaa velkaongelmaa tai auttaa jo alkaneen velkaongelman hoitamisessa.

5.5 Palaute ja reflektio

Reflektion tueksi laatimaamme palautekyselyyn (LIITE 4) vastasi 13 osallistujaa yhteensä 15–20 osallistujasta. Monivalinnoissa käytettiin asteikkoa täysin samaa mieltä, hieman samaa mieltä, en osaa sanoa, hieman eri mieltä ja täysin eri mieltä. Kysymyksissä kysyttiin nuorten mielipidettä aiheen merkityksellisyydestä, oppitunnin pituudesta sekä sisällön ymmärrettävyydestä ja kiinnostavuudesta. Nuorilta myös kysyttiin mielipidettä oppitunnista osana isokoulutusta sekä heidän kokemustaan oppitunnin hyödyllisyydestä. Kysymykset valikoitiin opetuskonaisuuden kehityskohtia ajatellen sekä oman työmme arvioinnin tueksi.

Nuoret vastasivat kyselyyn omilla laitteillaan QR-koodina esitetyn linkin kautta. Vastaamiseen meni aikaa keskimäärin 30 sekuntia. Palautekyselyn tuloksissa (LIITE 5) vastaukset olivat suurimmalla osalla täysin samaa mieltä tai hieman samaa mieltä. Palautekyselyn perusteella nuoret kokivat saaneensa hyödyllistä tietoa sekä työkaluja arkeensa, jolloin olemme päässeet omaan tavoitteeseemme.

Takuusäätiön lautapelin äärellä keskustelimme nuorten kanssa pelin tarkoituksesta sekä siitä, millaista rahankäyttöä nuorilla on omassa elämässään. Nuoret pohtivat omaa rahankäyttöään ja miten elämässä voisi pärjätä pienemmällä budjetilla. Meillä oli ollut sanasta kehittämistyö mielikuva suurista projekteista, joista on mahtipontisia hyötyjä yrityksille tai järjestöille. Lehtori Mari Niemisen (henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2023) mukaan teot voivat olla pieniä ja työ voi tuntua hiekalta, joka valuu sormien lävitse, mutta osa hiekasta osuu kuitenkin käsiin; pienilläkin teoilla on merkitystä. Tämän innoittamana halusimme uskoa opinnäytetyöstämme olevan yksilöllisen hyödyn lisäksi myös yhteiskunnallista hyötyä.

Yhteiskäyttöön soveltuvan materiaalin luomisen haasteena on sen käytettävyys. Oppimateriaalin laatijoiden sekä seurakunnan työntekijöiden digiosaaminen voi olla eri tasoilla, joten materiaalia kootessa on tulevaisuutta ajatellen varmistettava sen helppokäyttöisyys, tai materiaalin oheen on laadittava kattavat, selkeät ohjeet. Keräsimme velkaantumisesta ja taloudenhallinnasta ajatuksia ja

kysymyksiä. Diaesityksen alussa saimme aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joihin vastasimme sekä oppitunnin aikana että sen lopussa.

Opinnäytetyömme toimi perinteisen kehityshankkeen tavoin, mistä on ammatillisesti hyötyä, kun olemme toteuttamassa vastaavia kehityshankkeita työelämässä. Selvitimme kohderyhmän ja työyhteistyökumppanin tarpeita keskustelemalla kirkkoherran sekä nuorisopastorin kanssa. Lähdimme kartoitetun tarpeen pohjalta ja aihepiiristä saatavilla olevaan tutkimustietoon nojautuen kehittämään opetuskokonaisuuden toteutuksia sekä niissä käytettävää materiaalia, ja jätimme lopuksi projektissa tuotetun materiaalin yhteistyökumppanin käyttöön. Työn jatkuvuus on epävarmaa resursoinnista riippuen, mutta nuoret osoittivat palautekyselyn kautta, että tällaiselle opetukselle on tarvetta.

Opinnäytetyöprosessissa tarvittavat aikataulut- ja ennakoititaidot kehittivät silmää tapahtumien järjestämiselle, mikä on myös osa diakoniatyöntekijöiden ydinosaamista. Oppituntien järjestäminen vaati myös vuorovaikutuksen mukauttamista helposti lähestyttäväksi kohderyhmälle. Havaitimme, että on myös tarpeen varmistaa, että kaikki interaktiivisessa osuudessa esitetyt kysymykset tulevat vastatuiksi, mikä mahdollistaa yksilön kohtaamisen ryhmätilanteessa.

6 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679) katsotaan, että erityisesti lasten henkilötietoja on suojattava. Halusimme ottaa lasten henkilötietojen erityisen suojelun huomioon kyselyissä ja pyrimme jo oppitunnin suunnittelun alkumetreillä valintoihin, joilla pysytään varmistamaan nuorten anonymiteetti. Asetuksessa määritellään myös lapsiin kohdistuvaa viestintää henkilötietojen käsittelystä. Sen mukaan lapsille suunnatun tiedotuksen on oltava selkeää ja tiiviisti esitettyä, ja sitä on tarpeen tullen havainnollistettava. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679.)

Talousoingelmat aiheuttavat usein syyllisyyttä ja kelpaamattomuuden tunteita. Tämä aiheuttaa häpeää, joka pahimmillaan estää avun hakemista. Otimme tämän huomioon diaesityksessä sekä oppituntia pitäessä painottamalla nuorille, etteivät he ole ongelmiensa kanssa yksin.

Lautapeli, jossa nuoret saivat harjoitella rahankäyttöä, osoitti nuorten olevan tietoisia epäeettisistä kulutustottumuksista, kuten päihteiden liikakäytöstä sekä rahapeleistä. Seuratessamme heidän vapaamuotoista pelaamistaan nämä asetettiin ensin välttämättömiksi kuluiksi, kun taas ruoka ja asunto määriteltiin turhiksi. Tämän jälkeen he pelasivat yhden kierroksen vakavissaan, jolloin he asettivat pelimerkit toisin. Nuorten tavasta pelata ja pelin aikana käydyistä keskusteluista ilmeni myös rahankäytön eettistä pohdintaa esimerkiksi suoratoistopalvelujen maksamisen ja piratismin välillä.

Nuorten avointa keskustelua ei olisi voitu toteuttaa ilman Oikeusministeriön (i.a.) määrittelemiä turvallisen tilan periaatteita, joita käsitelimme tarkemmin luvussa 5.3. Näemme turvallisen tilan periaatteet laadukkaan dialogin edellytyksenä. Noudattamalla itsekin nuorten turvallisen tilan periaatteiden pohjalta laatimia sääntöjä osoitimme kohtelevamme heitä tasavertaisina, mikä edesauttoi nuorten avoimuutta.

7 POHDINTA

Toiminnan järjestämisen kautta sekä nuorten kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta huomasimme ongelman ajankohtaisuuden ja talousvaikeuksien yleisyyden etenkin korkeakouluopiskelijoiden parissa. Tiedon jakaminen ja sen johdosta taloudenhallintatietoisuuden levittäminen oli palautteeseen vastanneiden mielestä tärkeää. Koimme saamamme palautteen perusteella järjestämämme toiminnan onnistuneeksi ja tarpeelliseksi. Opetuskokonaisuuden rakenne ja sisältö

kaipaavat niin tekijöiden kuin palautetta antaneidenkin mielestä vielä pieniä muutoksia, mutta jatkuva kehittäminen palautteen pohjalta on tällaiselle toiminnalle ominaista, eikä sitä siten tule pitää tavoitteiden toteutumisen kanssa ristiriitaisena. Valtaosa koki kuitenkin saaneensa arkeensa hyödyllisiä työvälineitä, joten uskallamme todeta, että täytimme tältä osin asettamamme tavoitteet.

Vaikka kokoontumisien lopputulos oli positiivinen, jo toteutuksen aikana ilmeni tärkeitä kehittämisen kohteita etenkin ajoituksen ja seurakunnan olemassa olevaan toimintaan yhdistämisen suhteen. Luennolle valittiin ensimmäiselle kahdelle kokoontumiskerralle oma aikansa nuorteniltan yhdistämisen sijaan. Tämä vaikutti osallistujamääriin, sillä emme ottaneet huomioon nuorten tottumusta kokoontua tiettyinä viikonpäivinä. Myös vuodenaika olisi pitänyt ottaa huomioon ajoitusta suunniteltaessa, sillä kesäaikana toiminta on monissa seurakunnissa vähäistä tai leirityöhön keskittyvää.

Opinnäytetyötämme olisi voitu sovittaa paremmin osaksi seurakunnan toimintaa ottamalla huomioon jo sovitut nuortenillat sekä niissä käsiteltävät teemat. Pysyimme kuitenkin hyödyntämään näitä havaintoja ja sopeuttamaan lähestymistapaamme niiden mukaisiksi, sillä kolmannella kerralla kehitimme toimintaa siirtämällä luennon nuortenillan yhteyteen. Tämän mukautumiskyvyn ansiosta viimeinen kerta oli onnistunut ja saimme varmuutta opinnäytetyömme aiheen tärkeydestä nuorille.

Diakoniatyöntekijän ydinosaaminen jakautuu viiteen osa-alueeseen: diakonian tehtäväosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, teologinen ja arvo-osaaminen, toimintaympäristö- ja yhteisöosaaminen sekä työelämä- ja kehittämisosaaminen. Tehtäväosaamisen keskiössä on ihmisarvon puolustaminen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutuminen. Vuorovaikutusosaamisella tavoitellaan turvallisen tilan luomista vuorovaikutusten esteiden poistamiseksi. (Suomen evankelisluterilainen kirkko, i.a.-b). Dialogisuus ja hyvinvoinnin riski- ja suojatekijöiden arvioinnit ovat myös sosiaalialan ammattilaisen osaamisvaatimuksia. Sosionomilta vaaditaan myös tutkimuksellista kehittämisosaamista sekä työyhteisö- ja johtamisosaamista. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.a.)

Sosionomin osaamisvaatimuksiin kuuluvat myös Diakonia-ammattikoulun (i.a) mukaan eettinen, asiakastyön, sosiaalialan osaamiset, tutkimuksellinen kehittäminen ja innovaatio-osaaminen. osaamisvaatimuksissa tuodaan esille paljon joustavuutta, dialogista vuorovaikutusta ja itsensä kehittämistä tiimityössä kuin myös yksilötyössä. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.a.) Opinnäytetyömme aikana olemme olleet vuorovaikutuksessa seurakunnan työntekijöiden kanssa sekä keskustelleet nuorten kanssa velkaantumisen aiheista ja diakoniasta.

Diakoniatyön ydinosaamiseen kuuluu teologinen ja arvo-osaaminen. Tämä edellyttää kykyä asettua toisen asemaan ja tukea merkityksellisyyden sekä spiritualiteetin kysymysten äärellä. Teologinen osaaminen vaatii taitoa tehdä pyhän läsnäolo näkyväksi ja toteuttaa saavutettavaa jumalanpalveluselämää mahdollistaen kaikille siihen osallisuus. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-b) Sosiaalialan eettinen osaaminen, joka edellyttää yhdenvertaisuuden edistämistä sekä sensitiivisyyttä vuorovaikutustilanteissa omaa samoja piirteitä kirkon alojen arvo-osaamisen kanssa. Verkostojen luominen, sekä yhteistoiminnassa rakentuvien yhteisöjen tukeminen ovat diakoniatyön toimintaympäristön ja yhteisöosaamisen edellytyksiä. Työelämä ja kehittämisosaamiseen kuuluu taito osallistaa kokemusasiantuntijoita kehittämistyössä ja varmistaa kaikessa toiminnassa saavutettavuus, esteettömyys ja turvallinen tila. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.a.)

Hädän tunnistaminen, kohtaaminen ja ihmisarvon puolustaminen ovat diakoniatyöntekijän keskeisiä tehtäviä. Kokonaisvaltainen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ovat saavutettavissa kohtaamalla ihmisen henkiset, sosiaaliset, aineelliset, fyysiset ja hengelliset tarpeet. (Suomen evankelisluterilainen kirkko, i.a.-a) Opinnäytetyömme aiheen valitseminen kartoittamalla seurakunnassa olevat ihmisryhmät ja heidän tarpeensa sekä tapahtuman sisällön tekeminen heille soveltuvaan tukee diakoniatyön ydinosaamista. Tavoite kohentaa nuorten aineellista ja henkistä hyvinvointia ovat mukailevat myös diakoniatyön osaamisen käsitteitä.

Rippikouluissa oppitunneilla on eri aiheita, joista diakonia on yksi. Diakoniatyön käsittelemisen kautta taloudelliset kysymykset ovat siis mukana myös rippikoulun oppitunneilla. Lähimmäisen rakkautta ja tukea opetellaan myös eri aiheiden kautta läpi rippikoulun. Taloudelliset kysymykset ovat nuorilla esillä myös

ekologisuuden ja ympäristön aiheita käsiteltäessä. (Suomen evankelisluterilainen kirkko, 2017, s. 40–43.) Opinnäytetyömme taloudenhallinnasta ja velkaantumisesta kertovat aiheet saattaisivat siten sopia hyvin rippikouluihin. Niitä voisi hyödyntää esimerkiksi diakonian oppitunnilla ja sen ympärillä olevissa aiheissa.

LÄHTEET

- Anttila, R., Eronen, S., Kallio, M., Kanninen, K., Kauppinen, L., Paavilainen, P., & Salo, S. (2005). *Persoona 2: Kehityopsykologia*. Edita.
- BBC. (i.a.) *Millennials, baby boomers or Gen Z: Which one are you and what does it mean?* Saatavilla 2.2.2023
<https://www.bbc.co.uk/bitesize/articles/zf8j92p>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.). *Sosionomi (AMK) -koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset eli kompetenssit*. Saatavilla 5.9.2023
<https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus). Euroopan unionin virallinen lehti. 26.8.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>
- Heikkinen, S. (05.08.2020). *Köyhyyden anatomia –Tältä näyttää suomalainen köyhyys tilastoissa*. Yle.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/10/02/koyhyiden-anatomia-talta-nayttaa-suomalainen-koyhyys-tilastoissa>
- Hiilamo, A. (2019). *Velat ja mielenterveys– Mitä tiedämme, mitä pitäisi vielä tietää?* MIELI ry. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/materiaalit/velat-ja-mielenterveys-mita-tiedamme-mita-pitaisi-viela-tietaa/>
- Hiilamo, A., Keski-Säntti, M., Kääriälä, A., & Hiilamo, H. (2021). *Nuorten aikuis-ten maksuhäiriömerkinnät: rekisteritutkimus ikäkohorteilla 1987 ja 1997*. Itlan tutkimukset 2021:2. Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö sr.
- Järvinen, A. & Saarinen, E., (toim.). (2021). *Köyhyysvahti – Suomen köyhyysraportti 2021*. European Anti Poverty Network.
<https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2021/10/EAPN-FIN-Koyhyysvahti-2021-Suomen-koyhyysraportti.pdf>

- Kirkko Vantaalla. (i.a.-a). *Tietoa Vantaan seurakunnista*. Saatavilla 11.3.2023
<https://www.vantaanseurakunnat.fi/info-ja-asiointi/tietoa-vantaan-seurakunnista>
- Kirkko Vantaalla. (i.a.-b). *Tervetuloa juuri sellaisena kuin olet*. Saatavilla 11.3.2023
<https://www.vantaanseurakunnat.fi/tikkurilan-seurakunta/nuoret>
- Kirkko Vantaalla. (i.a.-c). *Apua ja tukea arjen haasteisiin*. Saatavilla 12.1.2023
<https://www.vantaanseurakunnat.fi/tikkurilan-seurakunta/diakonia-tukea-elamaan>
- Kokkonen, H. (2022). *Jaana Saikkonen: 6 neuvoa tarkkaan talouteen*. Martat 4/2022, 14–15.
- L 1285/2016. Nuorisolaki. 21.12.2016/1285.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285>
- Lehmusmies, J. (2021). *Pieni opas taloudenhallintaan*. Kirkko Vantaalla.
- Majamaa, K. & Rantala, K. (2016). *Nuorten aikuisten velat, velkaongelmat ja keinot talouden tasapainottamiseksi*. Katsauksia 16/2016. Helsingin yliopisto.
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/9bd534e0-9a11-47e6-8c4b-48066390cb93/content>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (i.a.). *15–18-vuotiaan persoonallisuuden kehitys*. Saatavilla 03.09.2023
<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsenkasvu-ja-kehitys/15-18-v/15-18-vuotiaan-persoonallisuuden-kehitys/>
- Mertala, P. (2019). *Diginatiivit ja muita suosittuja satuja. Mitä yhteistä on yksisarvisella, lumimiehellä, diginatiivilla?* Mediataito 2019.
- Mieli ry. (17.11.2022). *Talousvaikeudet ovat monelle arkea*. <https://mieli.fi/vaikea-elamantilanne/talousvaikeudet-ovat-monille-arkea/>
- Nieminen, M. (2023). *Laatu ja vaikuttavuus sote-alalla*. ASP01 Työelämäosaaminen. [PowerPoint-diat]
- Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit. (2.12.2020a). *Talous haltuun*.
https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta/fi/index/taloushaltuun_1.html
- Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit. (2.12.2020b). *Talous ja velkaneuvonta*.
https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta/fi/index/apuatalousvaikeuksiin_1/talous-javelkaneuvonta.html

- Oikeusministeriö. (i.a.). *Turvallisemman tilan ohjeistus*. Saatavilla 3.9.2023
<https://yhdenvertaisuus.fi/turvallisemman-tilan-ohjeistus>
- Penno. (i.a.). *Hallitse rahojasi*. Saatavilla 12.2.2023 <https://penno.fi/home>
- Pulkkinen, L., Ahonen, T. & Ruoppila, I. (toim.) (2023). *Ihmisen psykologinen kehitys*. Ps-kustannus. s.183–208.
- Puttonen, M. (2012). *Z luo uudet arvot*. Tiede. Saatavilla 30.09.2023
https://web.archive.org/web/20190327101741/https://www.tiede.fi/artikkeli/jutut/artikkelit/z_luo_uudet_arvot
- Rantapuska, E. (2022). *Ylivelkaantunut suomi*. Teoksessa Rostain, J. *Luottohäiriö*. (s. 33-38). Bazar kustannus
- Saira, A. (2022). *Nuorten taloudellinen lukutaito*. [Pro gradu -tutkielma, Vaasan yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022042530174>
- Sirniö, O. (2016). *Constrained life choices – Intergenerational transmission of income in Finland*. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto].
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1098-5>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (2017). *Suuri Ihme– Rippikoulusuunnitelma*. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 60. Kirkkohallitus.
<https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Suuri+Ihme+-+Rippikoulusuunnitelma+2017.pdf/758d0926-f7b9-3e63-bc2b-93ffaab30f90?t=1549006812000>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-a). *Rahahuolet*. Saatavilla 06.10.2023 <https://evl.fi/apua-ja-tukea/arjen-ongelmat/rahahuolet>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-b). *Diakonian viranhaltijan ydinosaamiskuvaus*. Saatavilla 1.10.2023
<https://kirkonydinosaaminen.fi/diakonian-viranhaltija.html>
- Takuusäätiö. (i.a.-a). *Maksuhäiriömerkinnän seuraukset*. Saatavilla 26.8.2023
<https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/maksuhairiomerkinta/maksuhairiomerkinnan-seuraukset/>
- Takuusäätiö. (i.a.-b). *Tietoa meistä*. Saatavilla 12.2.2023
<https://www.takuusaatio.fi/takuusaatio/tietoa-meista/>
- Takuusäätiö. (i.a.-c). *Raha-asiat haltuun*. Saatavilla 12.2.2023
https://www.takuusaatio.fi/wp-content/uploads/2020/11/Rahaasiat_haltuun_opas_final_saavutettava.pdf

Vallinkoski, A. (20.03.2017). *Mikä ihmeen diginatiivi?*

<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/koulutus-ja-oppiminen/mika-ihmeen-diginatiivi>

LIITE 1. Diaesitys

TERVETULOA
KAHISEVAT KURIN
-ILTAAN!

—
Nenna Nieminen ja Elina Vanhatalo

Tällä dialla ei ole muistiinpanoja.

ALKULÄMMITTELY

- Millaiseksi rahankäyttäjäksi koet itsesi ?

Rahansäästäjä - Roope Anka

Huoleton rahankäyttäjää - Hosuli

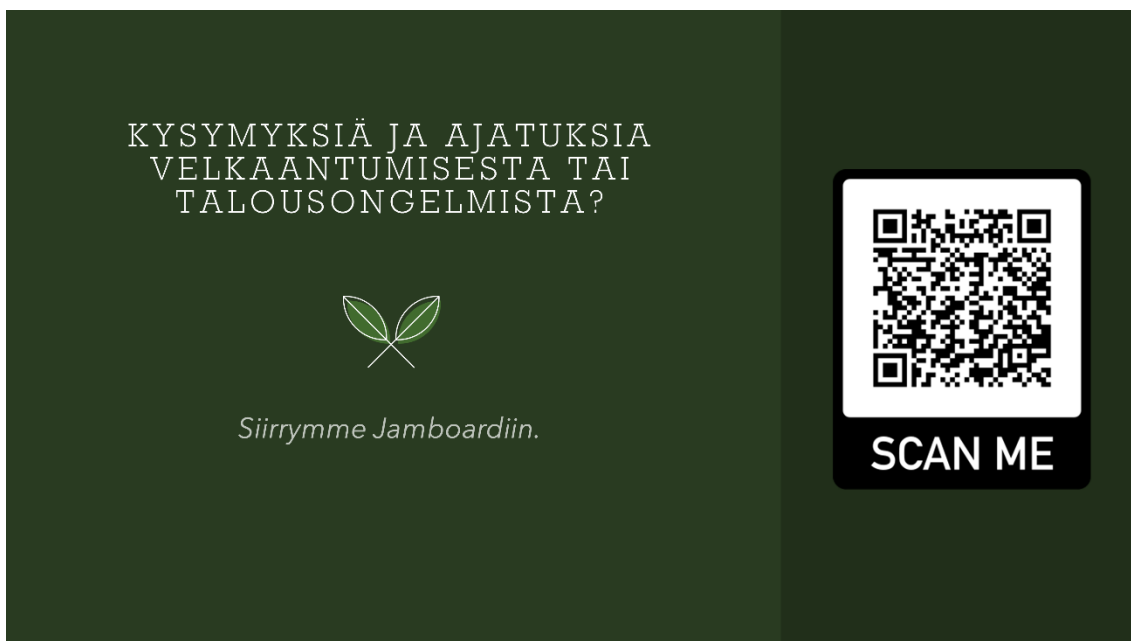
Tarkan markan vartija - Martta

Rahat tuli, rahat meni - Touho Anka

Kuva: pixabay

Tällä dialla ei ole muistiinpanoja.

Opinnäytetyön toteutuksessa käytetty QR-koodi. Luothen omasi, jos käytät ulkoista työkalua.

Sana velkaantuminen herättää monissa negatiivisen kuvan, mutta niin kauan kun talous on hallinnassa, se on ok.

ESIMERKKEJÄ
RAHANKÄYTÖSTÄ.

 "Haluun air trackit, mut faja sano ettei maksa kengistä satasta. Katoin netistä et Emmy on kirppari missä myydän merkkivaatteita, siellä myytiin Niken kenkiä 40€. Ostaisko se ne mulle sieltä?"

 "Sain kuukausirahaa 50€. Ens viikolla alkaa kesätyöt ja siellä saa kuunnella musiikkia. Vois ostaa airpodit, Cigantista 130€, lainaan loput rahat äidiltä."
- Ne olki netissä 130€ ja kaupassa 150€, ostin sit ne 150€ ni sain ne heti käyttöön."

 "Näin niin hienot kengät et en voinut jättää niitä kauppaan. Just nyt ei ole rahaa mutta ne sai tilattua laskulla, niin maksan ne ens kuussa kun tulee palkka."

 "Ostin iPhone 5 vuoden osamaksulla. Se ehti olla mulla 2 vuotta kunnes se tippu mereen ja hajos. Nyt pitäis ostaa uus puhelin ja maksaa vanhasta vielä 3 vuotta."

Esimerkkejä elämästä.

VELKAANTUMINEN
VOI MYÖS OLLA...

- "Menin junaan enkä jaksanut ostaa lippua A-vyöhykkeelle. Nyt onkin rästissä 80 euron junasakko."
- "En pystynyt maksaa laskujani ja ne meni ulosottoon"

Talousongelmien kanssa ei kannata jäädä yksin. Siitä kannattaa kertoa kaverille tai jollekin läheiselle.

Esimerkit keksitty nykyajan arjesta ja <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/nuortentalousongelmat-alkavat-lapsuudenkodista-muuttaessa> artikkelia katsoen.

TUTKIMUKSIA VELKAANTUMISESTA ?

- Tulottomien kotitalouksien määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa.
- Pienituloisuuden raja on 1524 €. Heihin kuuluu väestöstä 26 %, josta naisia on 13,9 % ja miehiä 12,1 %. (Saldo, 2023)
- Pienituloisuus väheni 2020 kaikissa ikäryhmissä paitsi 20-23-vuotiailla, joiden pienituloisuusaste kasvoi 33,3 prosentista 35,1 prosenttiin. Vuonna 2020 kokonaan perusturvan varassa oli 18-24-vuotiaista 46 500. Vuonna 2021 toimeentulotukea tästä ikäryhmästä sai 16,6 prosenttia. Myös kymmenesosalla 20-30-vuotiaista on maksuhäiriömerkintä. (EAPN, s.15, 2022)

Tulottomilla kotitalouksilla ei muita tuloja kuin perustoimeentulotuki ja sen lisäksi mahdollisesti asumistuki, lapsilisä, elatusapu tai -tuki. (EAPN, s.12, 2022)

MITEN VELKAANTUMISTA
VOI ENNALTAEHKÄISTÄ
JÄ OMAA TALOUTTA
KÄSITELLÄ?

- Ensin välttämättömät menot (laskut jne), loput humputteluun
- Laskuun ei riitä rahat? Soita lisäaikaa
- Pidä kirjaa tuloista ja menoistasi.
- Ole tietoinen oikeuksistasi

- Laita ensin syrjään summa, jonka haluat säästöön tai laskuihin. Loput voi jäädä käyttörahaksi. Jos haluaa että rahaa seuraavaan palkkapäivään asti, laske jäljelle jäänyt rahasumma, laske kalenterista montako päivää on seuraavaan palkkapäivään ja jää jäljelle jäänyt rahasumma päivien määrällä. Se antaa kuvan, kuinka paljon rahaa on käytettävissä per päivä.
- Joskus laskut tulee huonoon aikaan eikä rahat riitä. Se ei ole noloa eikä häpeällistä. Kun ottaa yhteyttä yritykseen tai laskutusyhtiöön, eräpäivää saa siirrettyä eteenpäin.
- Ole ajan tasalla paljonko rahaa saat ja paljonko rahaa käytät. Käteisellä maksaessa raha on silmin nähtävissä ja sen kuluttaminen ja säästäminen on konkreettisemmin esillä. Korttimaksut sekä numerot tilillä summentavat rahan arvoa ja raha palaa helpommin.
- Tiedä, mihin olet oikeutettu. Sosiaaliedut (Asumistuki, työttömyystuki jne.) Työttömyyskassat, ammattiliitot.

TALOUDENHALLINTA

- Taloudenhallinta on tärkeä asia elämässä pärjäämiselle.
- Taloudenhallinta muodostuu suunnittelusta, arjessa säästämistä ja osamaksujen pienentämisestä. (Talous -ja velkanuovonta, 2020).
- Taloudenhallintaan vaikuttavat myös nousseet elinkustannukset ja työttömyys (Saarinen, 2022, s.7).
- Taloudenhallinnassa auttavat myös erilaiset budjettilaskurit ja talousoppaat Takuusäätiön penno.fi budjettilaskuri kulkee hyvin mukana puhelimesta ja talous oppaita voi käyttää omien tulojen realisoinnissa (Takuusäätiö & Penno i.a).

- Talouden hallinta on tärkeä osa jokapäiväistä elämässä pärjäämistä ja itsestään huolehtimista. Talousneuvonnan sivuilta saa lisää tietoa, jos talousasiat ovat ylivelkaantumisen puolella.
https://oikeus.fi/talousjavelkanuovonta/fi/index/taloushaltuun_1.html
- Koronapandemian jälkeen monella talous on ollut huonossa kunnossa. Lomautukset ja työttömyys kasvoivat. Köyhyysvahdista lisää asiaa
https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2022/10/EAPN-FIN_Koyhyysvahti-2022_nettiin-valmis.pdf
- Nuorille taloudenhallinnassa budjetin laskemiseen on Penno. Se kulkee mukana ja kännykässä ja kätevä käyttää. Tulostettavia budjettilaskureita ja oppaita taloudenhallintaan löytyy myös takuusäätiö.fi sivuilta. Penno.fi

OPPAITA TALOUDENHALLINTAAN

- Tikkurilan seurakunnan "Pieni opas taloudenhallintaan"-opas
- Penno- budjettilaskuri netissä tai mobilissa.
- Takuusäätiön budjettilaskuri- Arkisien tulojen -ja menojen seurantaa
- Raha asiat hantuun opas- tehtäviä ja ohjeita taloudenhallintaan
- Martat- nettisivulla on paljon apua arjen sujuvoittamiseksi

Tässä esimerkkejä oppaista ja budjettilaskureita joista saa lisää apua omatoimiseen taloudenhallintaan. Linkit niihin alla:

- Pieni opas taloudenhallintaan.
Saatavilla Vantaan seurakunnan yhteisessä Teamsissä.
- Penno
<https://www.penno.fi/home>
- Takuusäätiön budjettilaskuri
<https://www.takuusaatio.fi/hallitserahojasi/omien-tulojen-ja-menojen-seuranta/budjettilaskuri/>
- Raha asiat haltuun opas
https://www.takuusaatio.fi/wp-content/uploads/2020/11/Rahaasiat_haltuun_opas_final_saavutettava.pdf

APUA VELKAANTUMISEEN

- Oikeusaputoimiston tarjoama velkaneuvonta
- Takuusäätiön puhelinneuvonta
- Diakonia tai muu seurakunnan järjestämä velkaneuvonta

Tässä esimerkkejä oppaista ja budjettilaskureita joista saa lisää apua omaoimiseen taloudenhallintaan. Linkit niihin alla:

- Pieni opas taloudenhallintaan.
Saatavilla vantaan seurakunnan yhteisessä Teamsissä
- Penno
<https://www.penno.fi/home>
- Takuusäätiön budjettilaskuri
<https://www.takuusaatio.fi/hallitserahojasi/omien-tulojen-ja-menojen-seuranta/budjettilaskuri/>
- Raha asiat haltuun opas
https://www.takuusaatio.fi/wp-content/uploads/2020/11/Rahaasiat_haltuun_opas_final_saavutettava.pdf

VAIKUTUS MIELENTERVEYTEEN

- Velkaantuminen ja talousongelmat voivat tuoda mukanaan stressiä, masennusta tai ahdistusta.
- Mitä enemmän velkaa on sitä helpommin voi altistua mielenterveyden ongelmille.
- Omat ja vanhempien velka tai rahan riittämättömyys voivat pyöriä myös omassa mielessä paljon miten he pärjäävät ja perhe pärjää. (Mieli ry, 2019).

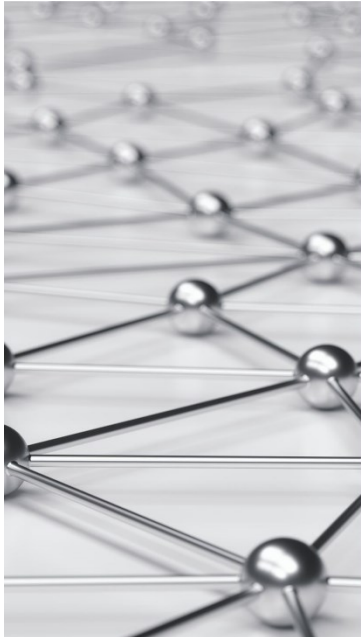
- Velkaantuminen voi alkaa jo nuorella iällä ja tulla perheen talousvaikeuksien kautta osaksi omaa elämää.
- Lisääntyvä velkaantuminen tuo mukanaan stressiä ja ongelmasta tulee kehä, jota on vaikea velkaantuneen hoitaa, jos ei ole paljoa tietoa tai rahaa velkojen maksuun.
- Perheen mukana voi tulla myös vanhempien velat osaksi omaa mieltä, kun vanhemmat puhuvat asioista ääneen ja kertovat mihin rahaa on milloinkin. Vanhemmillakaan ei aina ole oikeaa tietoa siitä, miten velkoja kannattaisi hoitaa.
- <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/materiaalit/velat-ja-mielenterveys-mita-tiedamme-mita-pitaisi-viela-tietaa/>

DIAKONIA JA WALK IN- TERAPIA

- Seurakunnan diakoniasta saa keskusteluapua, vaikka et kuuluisi ev.lut seurakuntaan. Keskustella voi mieltä askarruttavista asioita.
- Alle 29- vuotiaille nuorille tarkoitettua ratkaisukeskeistä lyhytterapiaa.
- Walk in- terapiaa järjestävät kirkko Vantaalla, Tikkurilan -, ja Korson kirkoissa.
- Diakonia ja walk in- terapian keskusteluapu on maksutonta.

- Vantaan seurakunnissa diakoniatyö tarjoaa keskusteluapua ja tukea kaiken ikäisille uskontoon katsomatta
- Walk in -terapia on tarkoitettu alle 29-vuotiaille nuorille ja nuorille aikuisille. Se tarjoaa apua akuuteissa kriisitilanteissa ohjaa eteenpäin niitä, jotka tarvitsevat pitkäaikaisempaa apua.
- Korson kirkolla ja Tikkurilan kirkolla järjestetään keskusteluajoja, joihin voi netin kautta ilmoittautua. Lisäksi walk in -terapian aikaan voi saapua paikalle ja kysyä vapaita aikoja.
- <https://www.vantaanseurakunnat.fi/apua-ja-tukea/walk-in-terapia-vantaalla>
- <https://www.vantaanseurakunnat.fi/apua-ja-tukea/diakoniatyö>

SIIRRYMME PELAAMAAN LAUTAPELIÄ!

- Takuusäätiön lautapelit
- Välttämätön, Tarpeellinen, Turha
- Peli löytyy myös verkkoversiona ja applikaationa.
(Takuusäätiö, i.a.)

Lautapeli joko verkosta tai erikseen kahisevat kuriin -illan paketissa.

PALAUTE

<https://fi.surveymonkey.com/r/CMSFRNX>

SCAN ME

Opinnäytetyössä käytetty kysely – luothan omasi, jos haluat kerätä palautetta.

LÄHTEET

- Velkaantuminen ja maksuhäiriöt - Kuluttajaliitto Saatavilla 15.05.2023 <https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/velkaantuminen-ja-maksuhairiot/>
- Saldo - Oletko pienituloinen, keskituloinen vai suurituloinen? 6.4.2023 <https://www.saldo.com/fi-fi/blog/keskituloinen/>
- Kuvat: Pixabay & Powerpoint
- Takuusäätiö, (i.a.) *Välttämätön, tarpeellinen vai turha?* saatavilla 30.5.2023 <https://www.takuusaatio.fi/hallitserahojasi/hallitserahojasi-tyokaluja/valttamatton-tarpeellinen-vai-turha/>
- Kirkko Vantaalla, (i.a.) *Apua ja tukea arjen haasteisiin.* Saatavilla 30.5.2023 <https://www.vantaanseurakunnat.fi/tikkurilan-seurakunta/diakonia-tukea-elamaan>
- Lasten -ja nuorten keskus,(i.a.) *Walk in-terapia.* Saatavilla 30.5.2023 <https://www.lastenjanuortenkeskus.fi/walk-in-terapia-2/>
- Saarinen, E., (toim.) (2022). *Köyhyyshahti - Suomen köyhyyshavainto 2022.* European Anti poverty Network. Saatavilla 11.03.2023. https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2022/10/EAPN-FIN_Koyhyysvahti-2022_nettiin-valmis.pdf
- Talous- ja velkaneuvonta, (2.12.2020-a). Talous haltuun. https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta/fi/index/talouhaltuun_1.html
- Takuusäätiö, (i.a.-a). *Raha-asiat haltuun opas.* saatavilla 12.2.2023 https://www.takuusaatio.fi/wp-content/uploads/2020/11/Rahaasiat_haltuun_opas_final_saa_vutettava.pdf
- Penno, (i.a.). Home. Saatavilla 12.2.2023 <https://penno.fi/home>
- Hiilamo, A. (2019). *Velat ja mielenterveys – mitä tiedämme, mitä pitäisi vielä tietää?* Mieli Suomen mielenterveys ry.

Tällä dialla ei ole muistiinpanoja.

LIITE 2. Lautapeli

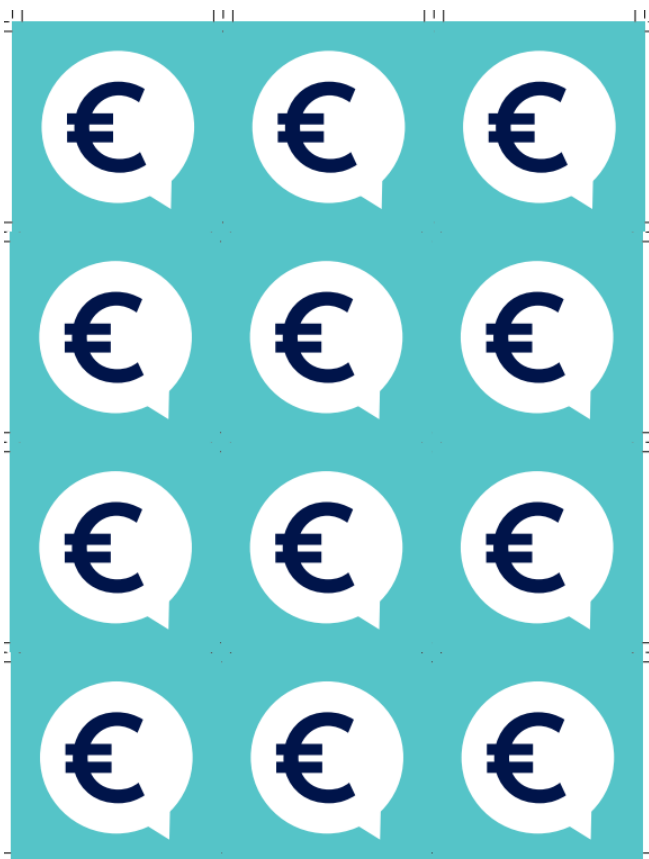
Peli: Välttämätön, tarpeellinen, turha -pelikortit

https://www.takuusaatio.fi/wp-content/uploads/2021/02/Valttamaton_tarpeellinen_turha_pelikortit.pdf

Pelilauta:

Pelikortit

JUHLIMINEN

TIETOKONE

LEMMIKIT

VESI

VAKUUTUKSET

KODINKONEET

NETTIPELIT

MATKUSTUS

MATKAKORTTI

RUOKA

LUOTTOKORTTI

EHKÄISY

LIITE 3. Jamboard-taulu nuortenillasta

Kahisevat kuriin ilta – Ajatuksia ja kysymyksiä

LIITE 4. Nuorten palautekysely

Palaute

1. Oppitunnin aihe on minusta tärkeä

- 1 Täysin eri mieltä
- 2 Hieman eri mieltä
- 3 En osaa sanoa
- 4 Hieman samaa mieltä
- 5 Täysin samaa mieltä

2. Oppitunnin pituus oli sopiva

- 1 Täysin eri mieltä
- 2 Hieman eri mieltä
- 3 En osaa sanoa
- 4 Hieman samaa mieltä
- 5 Täysin samaa mieltä

3. Koin tunnin sisällön itselleni hyödylliseksi

- 1 Täysin eri mieltä
- 2 Hieman eri mieltä
- 3 En osaa sanoa
- 4 Hieman samaa mieltä
- 5 Täysin samaa mieltä

4. Oppitunti oli helposti ymmärrettävä

- 1 Täysin eri mieltä
- 2 Hieman eri mieltä
- 3 En osaa sanoa
- 4 Hieman samaa mieltä
- 5 Täysin samaa mieltä

5. Oppitunti oli mielestäni kiinnostava

- 1 Täysin eri mieltä
- 2 Hieman eri mieltä
- 3 En osaa sanoa
- 4 Hieman samaa mieltä
- 5 Täysin samaa mieltä

6. Aiheesta voisi pitää luennon myös tulevilla isoskoulutuksissa

- 1 Täysin eri mieltä
- 2 Hieman eri mieltä
- 3 En osaa sanoa
- 4 Hieman samaa mieltä
- 5 Täysin samaa mieltä

7. BONUS! Annatko oppitunnin perusteella Elinan ja Nennan valmistua?

- Kyllä
- Ehkä
- Ei

LOPPU

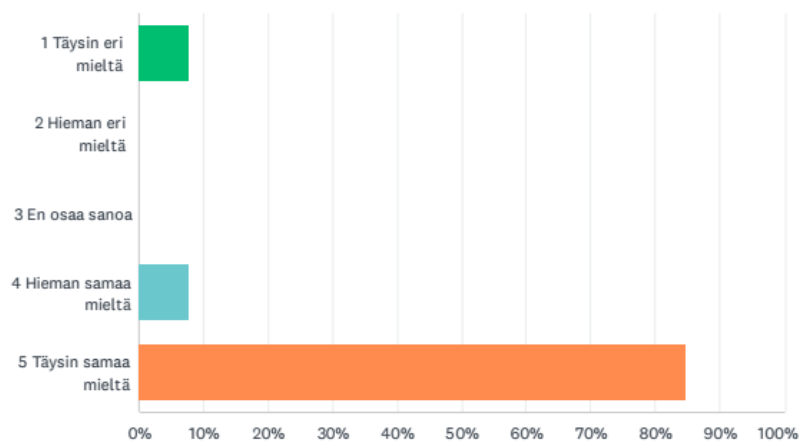
LIITE 5. Palautekyselyn tulokset

Palaute

SurveyMonkey

K1 Oppitunnin aihe on minusta tärkeä

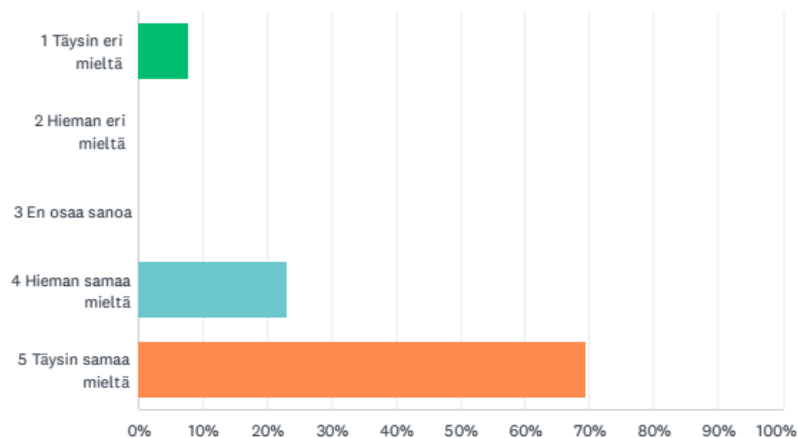
Vastattu: 13 Ohitettu: 0

VASTAUSVAIHTOEHDOT	VASTAUKSET	
1 Täysin eri mieltä	7.69%	1
2 Hieman eri mieltä	0.00%	0
3 En osaa sanoa	0.00%	0
4 Hieman samaa mieltä	7.69%	1
5 Täysin samaa mieltä	84.62%	11
YHTEENSÄ		13

K2 Oppitunnin pituus oli sopiva

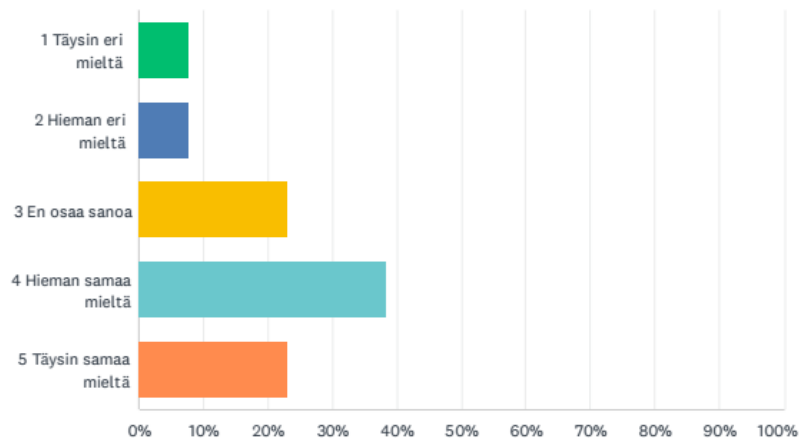
Vastattu: 13 Ohitettu: 0

VASTAUSVAIHTOEHDOT	VASTAUKSET	
1 Täysin eri mieltä	7.69%	1
2 Hieman eri mieltä	0.00%	0
3 En osaa sanoa	0.00%	0
4 Hieman samaa mieltä	23.08%	3
5 Täysin samaa mieltä	69.23%	9
YHTEENSÄ		13

K3 Koin tunnin sisällön itselleni hyödylliseksi

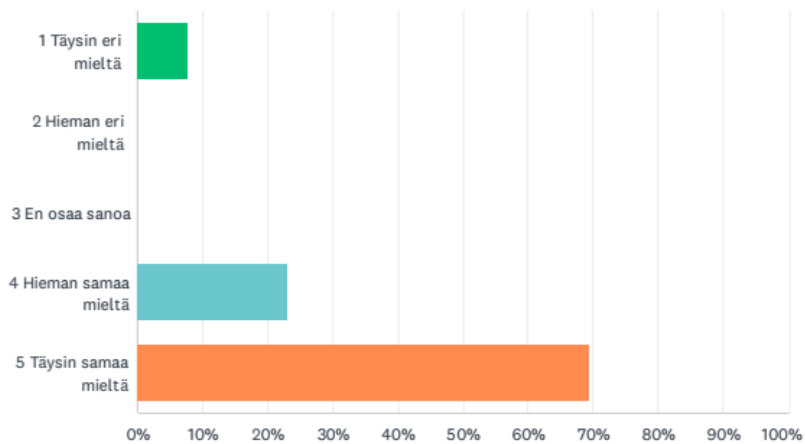
Vastattu: 13 Ohitettu: 0

VASTAUSVAIHTOEHDOT	VASTAUKSET	
1 Täysin eri mieltä	7.69%	1
2 Hieman eri mieltä	7.69%	1
3 En osaa sanoa	23.08%	3
4 Hieman samaa mieltä	38.46%	5
5 Täysin samaa mieltä	23.08%	3
YHTEENSÄ		13

K4 Oppitunti oli helposti ymmärrettävä

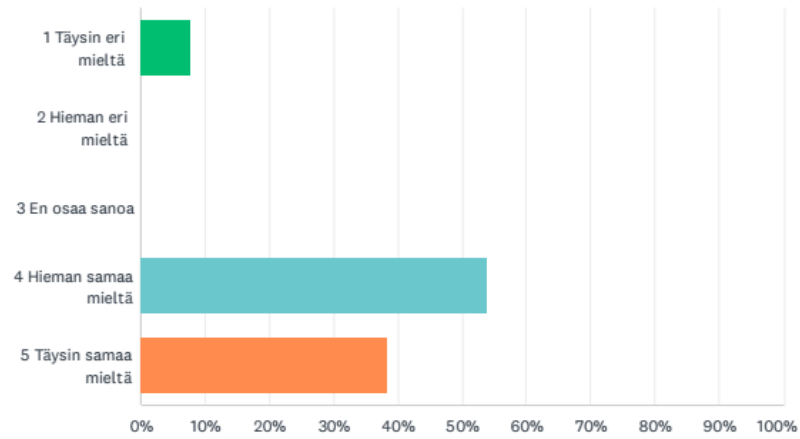
Vastattu: 13 Ohitettu: 0

VASTAUSVAIHTOEHDOT	VASTAUKSET	
1 Täysin eri mieltä	7.69%	1
2 Hieman eri mieltä	0.00%	0
3 En osaa sanoa	0.00%	0
4 Hieman samaa mieltä	23.08%	3
5 Täysin samaa mieltä	69.23%	9
YHTEENSÄ		13

K5 Oppitunti oli mielestäni kiinnostava

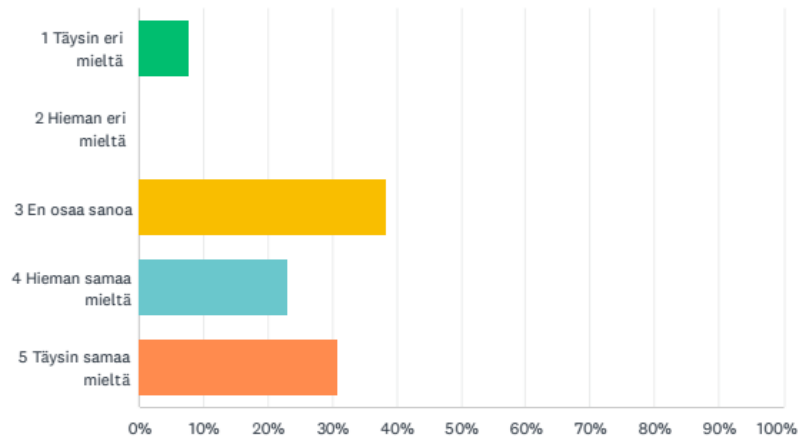
Vastattu: 13 Ohitettu: 0

VASTAUSVAIHTOEHDOT	VASTAUKSET	
1 Täysin eri mieltä	7.69%	1
2 Hieman eri mieltä	0.00%	0
3 En osaa sanoa	0.00%	0
4 Hieman samaa mieltä	53.85%	7
5 Täysin samaa mieltä	38.46%	5
YHTEENSÄ		13

K6 Aiheesta voisi pitää luennon myös tulevissa isoskoulutuksissa

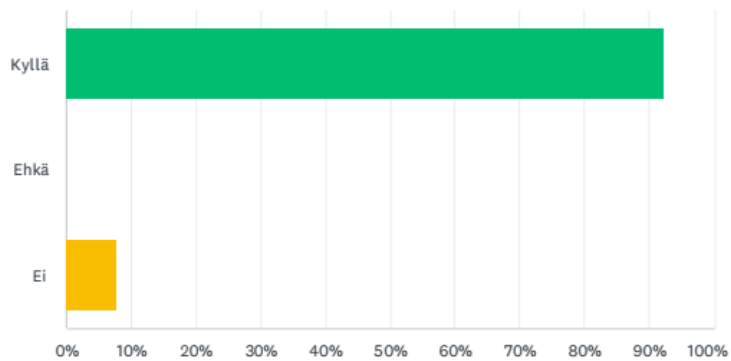
Vastattu: 13 Ohitettu: 0

VASTAUSVAIHTOEHDOT	VASTAUKSET	
1 Täysin eri mieltä	7.69%	1
2 Hieman eri mieltä	0.00%	0
3 En osaa sanoa	38.46%	5
4 Hieman samaa mieltä	23.08%	3
5 Täysin samaa mieltä	30.77%	4
YHTEENSÄ		13

K7 BONUS! Annatko oppitunnin perusteella Elinan ja Nennan valmistua?

Vastattu: 13 Ohitettu: 0

VASTAUSVAIHTOEHDOT	VASTAUKSET	
Kyllä	92.31%	12
Ehkä	0.00%	0
Ei	7.69%	1
YHTEENSÄ		13